

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont
1014 Budapest, Országház u. 30.

**A 2012. évi költségvetési beszámoló
szöveges értékelése**

II. kötet

2013. február 28.

I. Szakmai rész

Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont (továbbiakban MTA BTK vagy kutatóközpont) 2012. évi szakmai tevékenységéről készített szöveges beszámolóját 2013. február 15-én leadta az MTA Titkársága Kutatóintézeti Főosztálya részére.

A beszámoló részletesen bemutatja a kutatóközpontot alkotó intézetek szakmai tevékenységét, amelyet az MTA BTK 2012. évi költségvetési beszámoló szöveges értékelésének I. köteteként mellékelünk.

1. Az éves működés jogi-szervezeti kérdései

1.1. Az intézmény alapításának rövid leírása

A Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt alapító okiratát – a Magyar Tudományos Akadémia Közgyűlésének 7/2011. (XII. 5.) számú határozata alapján – az MTA elnöke 2011. december 6-án E-1315/2011. számon adta ki, s 2012. január 1-jén lépett hatályba. Az MTA-törvény felhatalmazása alapján az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény változásával, illetve a végrehajtására kiadott 368/2011. (XII. 31.) kormányrendelet rendelkezéseivel összhangban az MTA Elnöke 2012. december 18-án E-1062/2012. szám alatt módosította az alapító okiratot.

1.2. Az intézmény működését meghatározó, befolyásoló jogszabályi háttér és változása

A költségvetési intézmények működését szabályozó alapvető jogszabályok 2011 decemberében jelentősen megváltoztak. 2012. január 1-jétől hatályos az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény, valamint az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) kormányrendelet. A 369/2011. (XII. 31.) kormányrendelet módosította az államháztartás szervezeti beszámolási és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 249/2000. (XII. 24.) kormányrendeletet is.

A 370/2011. (XII. 31.) kormányrendelet értelmében változott a költségvetési szervek belső kontrollrendszerére és belső ellenőrzésére vonatkozó szabályrendszer is.

A szervezeti változás alapító okiratban történt kiadását követően elkészült az MTA BTK Szervezeti és működési szabályzata, amelyet az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsa 3/1/2012. (02.27.) számú állásfoglalása hagyott jóvá, és 2012. március 14-től hatályos.

A jogszabályváltozások és a szervezeti változás megkövetelte a működést meghatározó belső szabályzatok kiadását. Az SZMSZ szerinti kötelező szabályzatok és a törvényes működéshez szükséges szabályzatok az év folyamán elkészültek és kiadásra kerültek.

1.3. Az intézmény vezetésében beállt változás ismertetése

A 2012. január 1-jén létrejött MTA BTK élén a pályázati folyamatok lezárásáig megbízott főigazgató állt. A főigazgató munkáját szintén megbízott szakmai helyettes és megbízott intézetigazgatók segítették. A gazdasági feladatokat az MTA elnöke által megbízott gazdasági vezető látta el. A főigazgatói titkárságot kutatóközponti titkárságvezető vezette.

A vezetői pályázatok 2012 végére zárultak le. A személyében változatlan főigazgató kinevezése határozott időre, 2013. január 1-jétől 2015. december 31-ig szól. A főigazgató-helyettes és az intézetigazgatók kinevezése is 2013 januárjában történt meg. A főigazgató-helyettes és a kutatóközponti titkárságvezető személye nem változott. A hét intézet közül három – a Filozófiai, az Irodalomtudományi és a Régészeti Intézet – élén igazgatóváltás történt.

A megbízott gazdasági vezető személyében a belső ellenőri jelentésben megállapított hiányosságokból szükségszerűen következő főigazgatói kezdeményezésre 2012. augusztus végén változás következett be. Az akkor megbízott gazdasági vezető – korábbi állaspályázatának eredményeként – 2012. november 21-ével munkahelyet váltott, így az év végéig az MTA elnökének jóváhagyásával az addigi gazdasági vezető-helyettes látta el a gazdasági vezetői feladatokat. A 2012 októberében kiírt gazdasági vezetői pályázat eredményeként szintén 2013. január 1-jétől van kinevezett gazdasági vezetője az MTA BTK-nak.

1.4. Saját vagy irányítószervi hatáskörben végrehajtott szervezeti változások

Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont a Magyar Tudományos Akadémia Közgyűlésének 7/2011. (XII. 5.) számú határozata alapján 2012. január 1-jén az MTA Filozófiai Kutatóintézetnek, az MTA Irodalomtudományi Intézetnek, az MTA Művészettörténeti Intézetnek, az MTA Néprajzi Kutatóintézetnek, az MTA Régészeti Intézetnek, az MTA Társadalomkutató Központnak és az MTA Zenetudományi Intézetnek az MTA Történettudományi Intézetbe történő beolvadásával jött létre. Bázisintézetként a legnagyobb létszámú Történettudományi Intézet volt kijelölve, ezért az MTA BTK alapító okiratában is rögzített eredendő alapítási időpontja (1949. szeptember 13.), alapítója (Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa) és korábbi megnevezése ezen kutatóintézetével azonos. Az integrálódó nyolc intézetből hét diszciplináris, egy – az MTA Társadalomkutató Központ (MTA TK) – interdiszciplináris kutatóintézet volt, ezért ennek az intézetnek a kutatói a diszciplináknak megfelelő szervezeti egységekbe tagolódtak. Az MTA Titkárságával szoros együttműködésben készül a *Tudósportál* nevű akadémiai adatbázis, amelynek szakmai munkatársa korábban ugyancsak az MTA TK-ban dolgozott.

Az intézethálózat megújításának részeként az Akadémia vezetése 2011 decemberében döntött egyes intézetek költöztetéséről, ami az MTA BTK intézetei közül a Filozófiai Kutatóintézetet érintette. A még 2011. december 23-án aláírt szerződésnek köszönhetően a jogutód kutatóközpontnak 6 millió forint anyagi kerete volt az intézet átköltöztetésére az Etele út 59–61. számú akadémiai ingatlanból a vári épületegyüttesbe, az ezzel összefüggésben felmerült irodabútor-mozgatásra, illetve szerény tisztasági festésre és az infrastruktúra zökkenőmentes biztosítására. Az intézetet két hónappal később követhette a könyvtár 35 ezer kötetes állománya, amely ugyanezen épületegyüttes Országház utcai részének III. emeleti, a 2000-es konszolidációkor könyvtári célra kialakított részében kapott helyet. E könyvtár költöztetésére, valamint két másik intézeti könyvtár – a Néprajztudományi és a Történettudományi Intézet – állományának tűzvédelmi okokból szükséges áthelyezésére további 2,5 millió forintot biztosított az Akadémia, amely feladat határidőre teljesült.

Az MTA BTK a kutatóintézet-hálózat megújításának irányelveit szem előtt tartva egymásra épülő intézkedések sorozatát hozta a stabil és hatékony működés feltételeinek megteremtése, az új szervezeti és irányítási rendszer kiépítése és a jövőt meghatározó kutatási stratégiák és projektek kidolgozása érdekében.

1.4.1. Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont szervezeti egységei

Az MTA BTK szervezeti egységei két típusba sorolhatók: kutatási feladatokat ellátó szervezeti egységek (intézetek) és nem kutatási feladatokat ellátó szervezeti egységek.

1.4.1.1. Kutatási feladatokat ellátó szervezeti egységek (intézetek)

- Filozófiai Intézet,
- Irodalomtudományi Intézet,
- Művészettörténeti Intézet,
- Néprajztudományi Intézet,
- Történettudományi Intézet,
- Régészeti Intézet,
- Zenetudományi Intézet.

A Filozófiai Intézetben, a Művészettörténeti Intézetben, a Néprajztudományi Intézetben, a Történettudományi Intézetben és a Régészeti Intézetben témacsoport/kutatócsoport szervezeti egységek működnek, míg az Irodalomtudományi Intézetben és a Zenetudományi Intézetben megmaradt a korábbi osztálystruktúra. Az MTA BTK Művészettörténeti Intézet szakmai felelőse a Teréz körúti akadémiai épületben elhelyezett MTA Pszichiátriai Művészeti Gyűjtemény (PsyArt Collection) működésének.

A témacsoport szervezeti egységekkel működő intézetek 2012 derekára a megújulás lendületében 21 új témacsoport kialakítását javasolták, melyek közül nem egy az összes, tehát az osztálystruktúrát megőrző intézetre is

kiterjedt a bölcsészettudomány keretein belüli interdiszciplináris kutatási témakörével.

Az MTA BTK vezetése a belső integráció elősegítése és a kutatási koncepciók megújítása jegyében az év során szisztematikusan építette ki *háromszintű témacsoporti rendszerét*. Alulról felfelé haladva az első szintet olyan témák és kutatócsoportok alkotják, amelyek az egyes intézeteken belül jöttek létre (esetenként más tagintézetekből való kutatóval kiegészítve), de amelyek túllépnek a korábbi időkereteken és osztálystruktúrákon. Erre példa a Történettudományi Intézet Balkán-kutató témacsoportja, amely a legkorábbi időktől a 20. század végéig vizsgálja a magyar-balkáni kapcsolatokat és traumákat. A második szintet az MTA BTK által kiemelten fontosnak tartott témák alkotják. Az ezek kutatására felállított csoportokba minden tagintézet delegál kutatókat, sőt gyakran más humán kutatóhelyek (egyetemek) munkatársai is bekapcsolódnak a munkába, annak érdekében, hogy az MTA BTK országosan elismert, vezető pozícióra tegyen szert a kutatásszervezésben is. Ilyen például a Széchenyi István gróf összegyűjtött leveleinek kiadására alakult témacsoport, vagy a már februárban létrehozott és időközben országos ismertségre szert tett őstörténeti témacsoport, amely 36 állandó taggal működik. Utóbbi témacsoport azért is külön említést érdemel, mert kiválóan illusztrálja, hogy jól megválasztott témával, az eredmények átgondolt kommunikációjával a nagyközönség körében is lehet sikereket elérni. A harmadik szinten helyezkednek el a nemzetközi együttműködésben vizsgált témák. Ilyen a lengyel és a német kormány anyagi támogatásával 2005-ben létrehozott Európai Emlékezet és Szolidaritás Hálózata, amely Európa huszadik századi történelmének kutatásával, az erre vonatkozó ismeretek terjesztésével, főleg a totalitárius diktatúrákkal és a világháborúkkal foglalkozik (ennek keretébe illeszkedik a Közép-Európával kapcsolatos 1919–1945 közötti nagyhatalmi politika értelmezéseit vizsgáló magyar–szlovák történész projekt). A Visegrádi Alap támogatja a szintén szlovák és szlovákiai magyar kutatókkal együtt folytatott „The life and political role of János Esterházy in archival and press sources” c. projektet. Az MTA BTK 2012 áprilisában belépett a Refo500 nevű nemzetközi konzorciumba és kutatási programba, amelynek keretében számos európai intézménnyel közösen értelmezi újra a reformáció történetét, és készül a reformáció kezdetének 2017-ben esedékes 500. évfordulójára.

Ami a témacsoportok anyagi háttérét illeti, kiemelendő, hogy a *Magyar Őstörténeti Témacsoport* programja az MTA intézethálózat-megújítási pályázatán támogatást nyert, így 2013 januárjától szilárd alapokon működhet. A másik itt említendő példa a *Médiatudományi Témacsoport*, amely az MTA és a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság megállapodása alapján jött létre. Az MTA a Magyar Tudományos Akadémiáról szóló 1994. évi XL. törvény 3. §-a szerinti közfeladatának hatékony megvalósítása és a Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság a mediaszolgáltatásokról és tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvényben (Mttv.) meghatározott céljainak elérése, valamint a 138. § szerinti közfeladat magas szakmai színvonalú ellátása érdekében döntött e közös témacsoport felállításáról. Ennek nyomán az MTA BTK az NMHH Médiatanácsának Médiatudományi Intézetével társulva hozta létre a *Médiatudományi Témacsoportot*.

Az MTA BTK-án belül 2012-ben megalakult új témacsoportokat összesen 65 vezető kutató (PI) irányítja. Ez a kutatói összlétszám (281 + 31 fiatal kutató) 21%-a.

A szervezeti változások között megemlíthető, hogy az MTA BTK-ba integrálódott Filozófiai Intézetnek az egyik korábbi szervezeti egysége, a Lukács Archívum 2012 elején 16.349 E Ft előirányzat-átcsoportosítással átkerült az MTA Könyvtárhoz.

Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének (MTA BTK ITI) hét osztálya a következő: reneszánsz osztály, XVIII. századi osztály, XIX. századi osztály, modern magyar irodalmi osztály, irodalomelméleti osztály, közép- és kelet-európai osztály és bibliográfiai osztály. Az MTA BTK ITI működtette a Teréz körúton elhelyezett Illyés Archívumot. Az MTA és Illyés Gyula örökösei közötti tízéves szerződés 2013-ban járt le, az újrakötött szerződés értelmében az archívum az MTA Könyvtárhoz került, míg a szakmai kutatómunka ellátása továbbra is az MTA BTK ITI feladata.

Az MTA BTK Zenetudományi Intézetének öt osztálya a következő: népzene- néptáncutató osztály, régi zenetörténeti osztály, magyar zenetörténeti osztály, Bartók osztály, Zenetörténeti Múzeum.

1.4.1.2. Nem kutatási feladatokat ellátó szervezeti egységek

- Kutatóközponti titkárság,
- Gazdasági osztály,
- Kutatóközponti könyvtár,
- Intézeti tudományos szolgáltató részlegek.

A főigazgató irányítása alá tartozó munkatársak együttese alkotja a *kutatóközponti titkárságot* (engedélyezett létszáma: 7+1 fő [a +1 fő a főigazgatóhoz közvetlenül tartozó belső ellenőr]). A titkárság koordinálja az MTA BTK egészét, illetve a főigazgatót érintő szervezési feladatokat. Élén főigazgatói megbízással kutatóközponti titkárságvezető áll, aki összehangolja a következőkben felsorolt, meghatározott munkaköröket betöltő munkatársak munkáját: jogi előadó, kutatóközponti tudományos titkár, kutatóközponti könyvtárvezető, informatikai felelős, pályázati referens, nemzetközi referens. Utóbbi két státust 2012-ben nem sikerült főállású munkatárssal betölteni, hanem pluszfeladatként látták el. A feladatok mennyisége azonban elengedhetlenné teszi főállású munkaerők bevonását.

A *gazdasági osztály* (melynek engedélyezett létszáma: 35 fő) látja el a költségvetés előirányzatai tekintetében a gazdálkodással (költségvetés tervezése, előirányzat-módosítás, átcsoportosítás és felhasználás, finanszírozás, beszámolás), könyvvezetéssel és adatszolgáltatással, továbbá a kutatóközpont működtetésével, üzemeltetésével, vagyongazdálkodással (beruházás, vagyonhasználat, hasznosítás, vagyonvédelem) kapcsolatos feladatokat, valamint a kutatóközpont vezetésével és folyamatos működésével kapcsolatos adminisztrációs teendőket (iratkezelés, postázás, külső-belső kapcsolattartás,

bel- és külföldi kiküldetés előkészítése, szabadság-nyilvántartás, irattár kezelése stb.).

Az MTA BTK *kutatóközponti könyvtár* hét, a kutatómunkát segítő, diszciplináris gyűjtőkörrel rendelkező tudományos szakkönyvtár közös szervezeti egysége. A könyvtárat a Kjt. és a Kjt. V. szerinti vezetői megbízással nem rendelkező könyvtárvezető vezeti. A könyvtári munkatársak létszámát az egyes intézeti szervezeti egységek engedélyezett létszáma tartalmazza.

Az intézeti tudományos szolgáltató részlegek a hatékony kutatómunkát segítik. A tudományos szolgáltató részlegekben a kutatóközponti titkárságvezető felügyelete mellett az igazgatók közvetlen vezetése alatti ügyintézők, ügyviteli alkalmazottak és szakmai szolgáltatók dolgoznak. Az intézeti tudományos szolgáltató részlegek műszaki szolgáltatóit a gazdasági vezető irányítja. A tudományos szolgáltatók létszámát az egyes intézeti szervezeti egységek engedélyezett létszáma tartalmazza.

Összességében elmondható, hogy az elmúlt időszakban kialakult az a – 2013-ban tovább finomítandó – szerkezeti struktúra, amely lehetővé teszi az érdemi, hatékony munkát, és az összintézeti kereteket sikerült mozgósítani a hatékony, magas színvonalú kutatásokkal járó feladatok ellátására.

2. A szakmai tevékenység

2.1. Az alapító okiratban meghatározott feladatok megvalósítása, megvalósulása

Az MTA BTK alapvető közfeladata a történelem, a művelődés, a művészetek és a társadalmi-kulturális örökség – az Európai Unióban nemzeti hatáskörbe utalt – kutatása, amit az alapító okirat, illetve a Szervezeti és Működési szabályzat részletekbe menően körülír. A kutatóközpont alapfeladatát a szakmai beszámolóban részletezettek szerint, az átalakulás ellenére vagy éppen annak is köszönhetően magas színvonalon látta el. A szakmai beszámolót nem ismételve, az egyes diszciplínák feladatainak megvalósulásából az alábbiakat érdemes kiemelni.

A filozófia területén a kutatási tevékenység alapvető fókuszja a tudományfilozófia, a tudomány megértése és az ismeretelmélet. Az intézet a jelentős külső szervezeti változásokat követve – a Lukács Archívum és Könyvtár más szervezeti keretek közé kerülése és az intézet betagozódása az MTA BTK struktúrájába – belső kutatócsoport-szerkezetét tekintve is átstrukturálódott. A *filozófiatörténeti kutatócsoport* – 2012 nyarán munkatársi kezdeményezés nyomán – működését szeptemberben kezdte meg. Kutatásainak finanszírozása legalábbis a közeljövőre nézvést *A magyar filozófiatörténet narratívái (1792–1947)* című, 2012 szeptemberében megkezdett, négyéves futamidejű OTKA-projekt révén biztosított, amely a következő évek közös vállalkozásához, egy magyar filozófiatörténeti kézikönyv szerkesztéséhez és megírásához kapcsolódik. E pályázat keretei

között került sor az MTA BTK belső együttműködési lehetőségeit kihasználva művészettörténészek, irodalmárok, zenetörténészek, történészek, néprajzosok és szociológusok közreműködésével az *Identitások és váltások* című interdiszciplináris szimpóziumra. Az Osztrák Kulturális Fórum felkérésére osztrák–magyar interdiszciplináris konferenciát rendeztek Wittgenstein és a populáris és magas művészetek kapcsolatáról. A csoport fiatal kutatója átvette Husserlról írott disszertációja eredményeképp „summa cum laude” minősítésű PhD-diplomáját, továbbá könyvével elnyerte az egyetlen magyar filozófiai kitüntetést, a Cogito-díjat. A *tudományfilozófia és tudománytörténet kutatócsoport* keretében általános tudományfilozófiai problémák mellett főként a fizika, a pszichológia és a társadalomtudományok filozófiai kérdéseinek vizsgálatára nyílik mód. A csoport egyik tagja megvédte doktori értekezését az Edinburgh-i Egyetemen. *Origins of Social Theories of Knowledge* címmel elkészítették a *Studies in East European Thought* (60, 2012/1–2, 1–158.) c. folyóirat tematikus különszámát, mely a közép-európai régió hozzájárulásának vonatkozásait térképezte fel az ismeretelmélet szociologizáló megközelítéseihez eszmetörténeti perspektívából. A *History of the Human Sciences, British Journal for the History of Philosophy* és a Brill kiadó egy szerkesztett kötetében megjelent tanulmányokban David Hume filozófiájának különböző aspektusait értelmezték a kortárs természetfilozófia és orvostudomány kontextusában. A *tudomány és demokrácia* témacsoport egyik tagja az elmúlt évben monográfiát írt Kantról, két másik tagja a mediatizált kommunikáció és a közösség viszonyát érintő kommunikációfilozófiai kutatásokat végzett. A csoport negyedik tagja a kvantumkorrelációk kauzális magyarázatával, a valószínűség interpretációival, a valószínűség és a kauzalitás összefüggésével foglalkozott, és vezető külföldi tudományfilozófiai folyóiratokban jelentek meg tanulmányai. Az MTA BTK Filozófiai Intézet engedélyezett létszáma 2012-ben 25 fő.

Az irodalomtudomány területén irodalomtörténeti és irodalomelméleti kutatások folytak. A *textológiai-szövegkiadói* munkájuk lényege, hogy feltárják, a tudományos kiadások révén megőrizték, illetve az utókorra hagyományozzák az államalapítástól kezdve napjainkig tartó irodalmi hagyomány, írott nemzeti örökség ismert vagy újonnan felfedezett értékeit. A kritikai kiadások munkálatai során a rangos neolatin sorozat (*Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum*) XVI. kötetében a reneszánsz osztály szöveggondozásában tette közzé a mohácsi szemtanú, Brodarics István latin nyelvű leveleit (*Brodarics István: Epistula, Bp., Argumentum, 2012*). A Régi Magyar Költők Tára XVIII. századi sorozata a 13. kötetel bővült, melynek címe: *Barátságos mulatozások. Episztolagyűjtemények az 1770–1780-as évekből*. Elkészült James Joyce *Ulysses* (Bp., Európa, 2012) c. világhírű könyvének új fordítása és kiadása. A *kritikatörténeti kutatások* eredménye, hogy a *Humanizmus és reformáció* sorozat 33. köteteként megjelent a *Kutak* (Bp., Balassi Kiadó, 2012) c. tanulmánykötet, amely a XV–XVI. századi magyarországi humanista művelődés méltatását végzi el. A Kosztolányi-szövegek kritikai kiadásra való elkészítése folyamán született meg a *Kosztolányi Ady-komplexuma. Filológiai regény* (Bp., Balassi Kiadó, 2012) c. nagysikerű monográfia. Az *irodalomelméleti* kutatások során egy rendhagyó vállalkozás jelent meg *Nyitott könyv. Irodalom, terápia, elmélet* (Bp., Balassi Kiadó, 2012) címmel, amely az irodalomról való gondolkodás merőben új

alkalmazási lehetőségeit tárta fel. Az újonnan vállalt feladatok megvalósulásának kiemelkedő állomása volt az MTA BTK és a REFO500 Foundation képviselőinek 2012. április 27-én folytatott tanácskozása, amelynek eredményeként csatlakozási szerződést írtak alá abból az alkalomból, hogy 2017-ben esedékes a reformáció születésének 500. évfordulója. A nevezetes esemény méltó megünneplésének előkészítésére 2011 júliusában nemzetközi alapítványt hoztak létre Hollandiában. A programhoz eddig több mint 90 egyházi, felsőoktatási, tudományos és kulturális intézmény csatlakozott világszerte, Magyarországról most már az MTA BTK is. Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet engedélyezett létszáma 2012-ben 57 fő.

A művészettörténet területén a magyar művészettörténet, a kulturális örökség emléktárájának és a mindenkori kortárs művészet kutatása folyt a közép- és kelet-európai régióra, valamint az egyetemes művészeti kontextusra kiterjedően, történeti, művészettudományi–művészetelméleti és interdiszciplináris módszerekkel. Az intézet fontos feladatának tartja a magyar képzőművészet kiemelkedő értékeinek általa tudományosan koordinált, széles szakmai összefogással megvalósított külföldi bemutatását. Ilyen a 20. század eleji magyar modern irányzatokat feldolgozó *Die Acht: Ungarns Highway in die Moderne* c. kiállítás a bécsi Kunstforumban és az ehhez kapcsolódó grafikai kiállítás a Collegium Hungaricumban. Mindkettőhöz idegen nyelvű katalógus készült. Az eddigieknél átfogóbb, 2013-ban nyíló kiállítások (Párizs, Firenze) előkészítése folyik az intézeti munkatársai közreműködésével. Ki kell emelni még a 19. század magyar művészetét tárgyaló kézikönyv elkészültét, és az Iparművészeti Múzeumban rendezett *Mozdulatművészet* c. kiállítást, valamint az európai roma képzőművészeti programoknak az intézetben történő koordinálását. Az MTA BTK Művészettörténeti Intézet engedélyezett létszáma 2012-ben 27 fő.

A néprajztudomány területén a magyar kultúra és társadalom, a magyar nemzeti kulturális örökség kutatása és ápolása folyt az etnográfia, az etnológia, a folklorisztika, a kulturális antropológia és a szociálanropológia terén végzett kutatásokkal. Az intézet a hazai néprajztudomány vezető intézményeként központi feladatvállalásának tekinti, hogy égisze alatt szülessenek meg a tudományszak összefoglaló munkái. *Magyar Népköltészeti Lexikon* címmel egy olyan korszerű és reprezentatív összefoglalás készül, amelyben a szerzők újragondolják a folklorisztika alapfogalmait, áttekintést adnak a népköltészet műfajairól, alkotásairól, alkotóiról, a magyar folklór kutatóiról és kutatástörténetéről a legfrissebb hazai és nemzetközi szakirodalom, valamint a rokon szakmák népköltéssel kapcsolatos kutatási eredményeinek felhasználásával. Az intézet az elmúlt években komoly előkészületeket tett egy újabb kézikönyv kiadására *A Magyar Népi Kultúra Enciklopédiája / Encyclopaedia of Hungarian Folk Culture* címmel, angol nyelven, gazdagon illusztrálva. Az alap kutatások mellett igen széleskörű tematikus vizsgálatokat végeznek az intézet munkatársai. Az MTA BTK Néprajztudományi Intézete 2011 és 2014 között konzorciumi tagként vesz részt az Európai Strukturális Alap által finanszírozott ETNOFOLK pályázatban. A projektet négy közép-európai ország (Csehország, Szlovákia, Szlovénia, Magyarország) hat intézményének konzorciuma hozta létre. A projekt célja, hogy bemutassa a közép-európai népek hagyományos kulturális örökségét és segítse annak

megőrzését. Olyan közös web-felület készül, ahol szövegek, térképek, fotók, hang- és mozgóképfelvételek segítségével reprezentálják az adott terület népi kultúráját elsősorban a népköltészet, a táncművészet, az öltözködés, a hit- és szokásvilág, az épített örökség különböző jelenségein keresztül. A készülő adatbázis a tudományos kutatás, a közigazgatás, az oktatás, a kulturális örökségvédelem, a turizmus és a regionális fejlesztés területén dolgozók számára is hasznos forrásként szolgál majd, és a tervek szerint a nagyközönség számára is elérhető lesz. Az intézetben 2011 óta folyik Magyarország hármashatárainak kutatása OTKA támogatással. Magyarország háromféle határral rendelkezik (Magyarország kapcsolódása a korábbi EU-hoz, az új EU tagállamokhoz és nem EU tagságú országokhoz). A kutatás célkitűzése annak vizsgálata, hogy a szomszédos régiók (magyar–szlovén–osztrák, magyar–ukrán–román, magyar–román–szerb határsávokban) hogyan hatnak egymásra. Eredmények a népi műveltség történeti kutatásában (kiadványok az intézet *Documentatio Ethnographica* és *Életmód és tradíció* sorozatában) nemzetközi konferencia szervezése *Visual Encounters with Alterity* címmel tanácskozási szerveztek, amely második eseménye volt annak a tematikus-kronologikus konferenciasorozatnak, amely a varsói Lengyel Tudományos Akadémia kezdeményezésére indult 2010-ben, s amely négy, a visegrádi országokban megvalósuló tudományos rendezvény lebonyolítását célozza. Az intézet évkönyve, az Ethno-Lore „Modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák” című etnológiai tematikus fejezettel jelent meg 2012-ben. Az MTA BTK Néprajztudományi Kutatóintézet engedélyezett létszáma 2012-ben 34 fő.

A régészet területén hazai és egyetemes régészeti kutatások végzése az őskortól kezdve a törökkor végéig, folyamatos nemzetközi együttműködésben. A régész kutatók kiemelten foglalkoztak a magyarság történetére vonatkozó valamennyi humán és természettudományos forrás feltárásával és elemzésével. Az MTA BTK Régészeti Intézet 2012-es feladatait részben az MTA BTK keretében megvalósuló együttműködésben (különös tekintettel a magyar őstörténet, a honfoglalás kori és Árpád-kori régészet kérdéseire), részben más hazai és nemzetközi együttműködések keretében végezte, mindenképp az őskor korai időszakaira, a népvándorlás korra és a természettudományokhoz kapcsolódó interdiszciplináris kutatásokra (bioarchaeologia). Az intézet a magyar régészettudomány egyik kiemelkedő intézményeként számos fontos közfeladatot tölt be, így az elmúlt évtizedek folyamán hatalmas költséggel feltárt régészeti leletegyüttesek folyamatos, színvonalas feldolgozásában és közzétételében, illetve összefoglaló igényű monográfiák elkészítésében. A kutatói közösség összetétele lehetővé teszi nagyobb, korszakokon átívelő történeti, kultúrtörténeti folyamatoknak az anyagi kultúrán alapuló összetett vizsgálatát, továbbá korszerű településrégészeti módszerek alkalmazását, mind az őskor, mind a népvándorlás kor, mind pedig a középkor különböző fázisaiban. Emellett – bár nem oktató intézmény – az intézet folyamatosan hangsúlyt fektet oktatási kérdésekre. Több munkatársa is tagja hazai, illetve külföldi doktori iskoláknak, ilyen minőségükben komoly szerepet játszanak fiatal kutatók nemzetközi szintű és igényű felnevelésében és pályára állításában. Az MTA BTK Régészeti Intézet engedélyezett létszáma 2012-ben 53 fő.

A történettudomány területén alap- és alkalmazott történeti kutatások folytak a magyar és egyetemes történelem terén. Számos, újonnan feltárt, illetve újraértelmezett forrásra épít a Magyarország helyét az európai kereskedelemben megvilágító középkori gazdaságtörténeti monográfia. Hasonló alapkutatói eredmény a Sátoraljaújhely 1867 előtti településszerkezetének történetét teljes körűen feldolgozó kötet, amely egy sajátos magyar várostípus egyik reprezentánsának fejlődését megrajzolva kapcsolja be a magyar kulturális örökség ezen elemét az európai várostörténeti kutatások vérkeringésébe. A kora újkori magyar nemzeti identitás problémaköréhez kapcsolódó gazdag termésükből kiemelendők az oszmán-török identitás 14–17. századi változásairól, az örök veszteseknek és örök lázadóknak tartott magyarokról élő sztereotipikus kép átértelmezéséről szóló munkáik. A 18. századi Magyarország történetének, anyagi és szellemi kultúrájának, épített örökségének leggazdagabb forrása Bél Mátyás nagy terjedelmű munkája, amelynek modern kritikai kiadása az intézetben készül. Az év során tették közzé a 2. kötetet, amely Sopron, Vas, Zala és Veszprém vármegyék leírását tartalmazza. A Bél Mátyás őstörténeti kutatásairól szóló írás is hozzájárulhat a honi eszmetörténet, így saját múltunkról alkotott téveszméink történetének jobb megértéséhez. Nemzeti örökségünk európai megismertetése szempontjából figyelmet érdemel a magyar történelem első függetlenségi harcát (1703–1711) megvívó II. Rákóczi Ferenc mozgalmára vonatkozó francia diplomáciai levelezés válogatott közzététele Párizsban. Neves horvát intézmény, a Matica hrvatska gondozásában jelent meg a magyar és a horvát nemzet történelme és kulturális öröksége szempontjából egyaránt kivételes jelentőségű Zrínyi család határokön átfelölő politikai, társadalmi és kulturális szerepének szentelt vaskos tanulmánykötet. A magyar-osztrák hosszú távú történész együttműködés keretében publikált forráskiadványsorozatot, az *Osztrák–Magyar Monarchia közös minisztertanácsi jegyzőkönyveinek* új kötete a regionális integráció mindennapi működésébe nyújt betekintést. Másik jelentős kutatási területük a Balkán 19. századi és 20. század eleji múltja; igen gazdag forrásanyagra építő elemzést publikáltak a mindennapi erőszakról a balkáni török uralom utolsó éveiben. Az intézet hosszú távú kutatási hagyományait viszi tovább két társadalom- és gazdaságtörténeti monográfia: az urbanizáció társadalomtörténetéről, valamint a 19. század második felének ipari vállalkozóiról. Az eszme- és mentalitástörténeti vizsgálatok középpontjában a polgári viselkedéskultúra áll, így átfogó elemzést publikáltak a 19. századi hangverseny-látogatók társadalmi összetételéről. A különböző kritikai szövegkiadásokban – *Kölcsey Ferenc Minden Munkái*, *Deák Ferenc levelezése*, *Arany János levelezése* – való részvétel, továbbá a Liszt Ferenc életével összefüggő kutatások és publikációk jelentősen hozzájárulnak a nemzeti kulturális örökség megőrzéséhez. A szakmán messze túlmenő visszhangot keltett monografikus feldolgozásuk az 1919–1944 közötti szélsőjobboldali mozgalmakról, amely a téma korábbi feldolgozásainál mélyebben elemzi e mozgalmak társadalmi összetételét és többágú politikai célrendszerét. A nemzetközi kapcsolatok történetének kutatásában legkiemelkedőbb teljesítményük egy megvédett akadémiai doktori értekezés *Hadüzenettől rendszerváltásig: az Egyesült Államok és Magyarország, 1941–1991* címmel. Az értekezés széles, magyar és amerikai forrásbázis alapján mutatja be Magyarország és az Egyesült Államok fél évszázados kapcsolatait az 1941-es hadüzenettől az Antall-kormány első évéig.

A szerző legfontosabb tézise, hogy a sokak által szívesen használt mozgástér-kényszerpálya paradigma félrevezető, mert azt sugallja, hogy a magyar külpolitikának volt valamennyi befolyása az ország sorsának alakulására. Ez 1989 óta valóban így van. Azt megelőzően azonban az európai hegemoniáért folytatott hatalmi küzdelem határozta meg Kelet-Európa egésze és azon belül Magyarország helyét a nemzetközi erőterben. A *Két emelet boldogság. Mindennapi szociálpolitika a Kádár-korban* című monográfia a Kádár-korszak szociálpolitikájának mindennapos társadalmi gyakorlatokra kifejtett hatását vizsgálja. A szerző szerint a rendszer annak köszönhető társadalmi bázisát, hogy az általa megteremtett, az államtól látszólag egyre lazábban függő, mégis tartósan az állami újraelosztásból legnagyobb arányban részesülő társadalmi csoportok váltak a nyugati jóléti rendszert sajátos formában megvalósító „szociálpolitika” kegyeltjeivé. Emellett a társadalombiztosítás kiterjesztése és a lakáselosztási rendszer változása biztos háttérrel nyújtott azok számára, akik a második gazdaságban szerzett jövedelmüket az állami juttatásokkal egészíthették ki. Fontos tanulmány jelent meg a Columbia University Pressnél kiadott kötetben, amely az 1956-os forradalom romániai kisebbségi politikára kifejtett hatásait vizsgálja. A szerző németül is közzétette a magyar és román állambiztonsági szervek együttműködéséről szóló tanulmányát, amelyben a totalitárius paradigmát meghaladva tárja fel a két ország állambiztonsági rendszerének hasonlóságait és különbségeit. Nemzetközi elismertségüket jelzi, hogy szervezésükben zajlott Budapesten a Történész Világszövetség idei közgyűlése és a hozzá kapcsolódó nemzetközi konferencia a migráció kérdéséről. A konferenciához kapcsolódó sajtótájékoztatón az MTA elnöke beszélt a tudományos életre kiható aktuális migrációs folyamatokról. Az intézet kiemelt fontosságú eredménye volt az angol nyelvű történelmi folyóirat, a *The Hungarian Historical Review* (az 1989-ben megszakadt *Acta Historica* új sorozata) újraindítása (Urban History 2012/1–2; Migration History 2012/3–4), amelynek célja a hazai eredmények nemzetközi megjelenítése és bekapcsolása a nemzetközi diskurzusba. Az MTA 2 millió forinttal támogatta a Történész Világszövetség (CISH) 2012. évi közgyűlését és a hozzá kapcsolódó, migrációt elemző nemzetközi konferencia megrendezését, amelyet az MTA BTK TTI szervezett meg 2012. szeptember 6–8. között. Az MTA BTK Történettudományi Intézet engedélyezett létszáma 2012-ben 104 fő.

A zenetudomány területén az egyetemes és a magyar zenetörténet, népzene és néptánc, valamint a jelenkori zenei művelődés hangzó, írásos, képi és tárgyi dokumentumainak gyűjtése, archiválása, tudományos kutatása folyt. *Bartók Béla Zeneművei Kritikai Összkiadásához* elkészítették a *Gyermekeknek* című sorozat szinoptikus közreadásának kottagrafikáját és *A csodálatos mandarin* részben eddig ismeretlen forrásokat feltáró keletkezéstörténeti dokumentációját. Magyar és angol nyelvű DVD-ROM-on jelentették meg a *Magyar Népzenei Antológiát*, amely tájegységekre bontva vezet végig a magyar nyelvterület népzenején, részletes, elemző tanulmányokban, számos hangzó példán, kottás lejegyzésen, fényképen és filmfelvételen keresztül minden korábbi összeállításnál teljesebb képet adva a magyarság népzenejéről. Negyven tanulmányból álló tanulmánykötetet, valamint moldvai és bukovinai népzene-gyűjtésekből válogató DVD-ROM-ot jelentettek meg. Angol nyelven megjelentették a 2010-ben tartott ESEM-konferencián elhangzott előadásokat. Az MTA BTK Zenetudományi Intézet engedélyezett létszáma 2012-ben 49 fő.

A kutatóközpont mindegyik intézetére jellemző, hogy tudományos kutatási eredményeiket – mind magyar, mind idegen nyelven – kézikönyvek, adattárak, monográfiák, forráskiadványok formájában publikálta.

Az intézetek szakmai felügyelete alatt működő gyűjtemények, archívumok anyaga 2012 folyamán az MTA elnökének vonatkozó rendelkezéseit betartva gyarapodott, mégpedig két kiemelkedő gyűjteménnyel. Az Egyesült Államokban élt, világhírű Jakab Irén pszichiáter a Pszichiátriai Művészeti Gyűjteményre hagyta felbecsülhetetlen szakmai értékű kutatói hagyatékát, ennek átvétele 2012 nyarán megtörtént. A Dalos Anna vezetésével elnyert, 2012-ben 26,4 millió forinttal támogatott Lendület-program keretében lezárult Lajtha László Kossuth-díjas zeneszerző, népzenekutató hagyatékának átvétele – az örökösökkel kötött szerződés értelmében – a Hagyományok Házától. A vonatkozó szerződések előkészítésekor az MTA BTK szorosan együttműködött az MTA elnökségével és jogi főosztályával.

Az MTA BTK az intézeteiben meglévő, már feldolgozott gyűjtemények, adatbázisok és hagyatékok összehangolására törekszik. Legfontosabb teendő az archívumok kutathatóságának biztosítása mind a hazai, mind a külföldi kutatók számára, valamint az archívumokban felhalmozott értékek szakszerű megőrzése, digitalizálása (erre irányult az MTA BTK „Magyar kulturális örökség” című pályázata a 2012-ben kétszer is meghirdetett infrastruktúra-pályázaton, a második alkalommal eredményesen, ami 2013. novemberi teljesítéssel 105 millió forint többlettámogatást jelent).

Az MTA BTK vállalkozási tevékenységet nem folytatott 2012-ben.

2.2. A kiemelkedő jelentőségű programok és feladatok ismertetése

A kiemelt programok a kutatóközpont pályázati eredményességén keresztül közelíthetők meg. A kutatóközpontban 2012-ben összesen 209 pályázat munkálatai folytak. Ezek alapvetően három nagy csoportba sorolhatók:

2.2.1. A kutatóhálózat megújítására kiírt akadémiai pályázatok révén támogatott feladatok;

2.2.2. Kutatási infrastruktúra-fejlesztésre kiírt akadémiai pályázatok révén támogatott feladatok;

2.2.3. Akadémiai vagy külső pályázati forrásból támogatott, hazai és nemzetközi programok.

Ebben a bontásban, a 2.1. pontban említett tudományos feladatokkal is összhangban, a következő programok kiemelése indokolt.

2.2.1. A kutatóhálózat megújítására kiírt akadémiai pályázat révén támogatott feladatok

A kutatóhálózat megújítása céljából kiírt 2012. júniusi pályázaton az MTA BTK hét feladatra összesen 134.352 E Ft akadémiai támogatást nyert el.

2.2.1.1. Kjt. szerinti illetményelmaradás (támogatás: 68.600.000 Ft)

Az intézetek egybeolvadásakor az első kiugró problémák egyike volt a jogszabályokban előírt besorolások és az illetmények közötti elmaradások és azok nagyságrendje. 2012. december 31-ével mindegyik közalkalmazott megkapta a besorolásának és a törvényeknek megfelelő illetményét. Az illetmény-elmaradás legkisebb összege 1101 forint, legmagasabb összege 961.399 forint volt. Az ugyancsak jogszabályokban garantált és évek óta elmaradt jubileumi jutalmak és szabadságmegváltások kifizetése is megtörtént. A feladat végrehajtása az MTA BTK-ban mindösszesen 144 közalkalmazottat érintett.

2.2.1.2. Központi létszámcsökkentéshez kapcsolódó kifizetések (támogatás: 49.767.000 Ft)

Az e célra kapott támogatás az MTA BTK-ba beolvadó intézetek felmentés alatt álló munkatársainak – a törvényi előírásoknak megfelelően – felmentési díjuk és szabadságmegváltásuk kifizetését fedezte. Összesen 51 közalkalmazottat érintett.

2.2.1.3. A „Személyügyi, bérszámfejtő rendszer (NEXON)” és „Konvertálás – NEXON (nyolc intézet adatállományának összehangolása)” (támogatás: 3.785.000 Ft)

A támogatás az MTA BTK-ba beolvadó nyolc intézet külön NEXON adatbázisában lévő adatainak egy rendszerbe való konvertálásának költségeit, illetve az ezzel járó többletfeladatok kiadásait fedezte.

2.2.1.4. Az Illyés Archívum Teréz körút bérleti díjának kiegészítése (támogatás: 2.700.000 Ft)

Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetének szakmai felügyelete alatt működött a Teréz körúton elhelyezett, Illyés Gyula kéziratos hagyatékát gondozó archívum. Az Illyés Archívum által használt terület teljes üzemeltetési költségének kifizetése elhúzódó probléma volt. A támogatás kiegészítette a bérleti díjat, tehát megnyugtatóan rendezte a kérdést.

2.2.1.5. Könyvtár-konzolidáció (támogatás: 9.000.000 Ft)

A 2012 januárja után az MTA BTK kötelékébe került könyvtárak beszerzéseit a körülményekhez képest elfogadható egyensúlyban kellett tartani. Az egységes kezelés, a jobb áttekinthetőség, a szükségtelen duplumok kiszűrése érdekében, valamint árkedvezmények reményében bizonyos rendelőfajták egy-egy arra hivatott intézményhez lettek átirányítva. Az intézeti könyvtárak szinte mindegyike több százezer forintot kitevő köttetési lemaradással került az MTA BTK-hoz, ezt a problémát csupán minimális összeggel sikerült átmenetileg orvosolni. Váratlanul érte az MTA BTK-t az online adatbázisok előfizetési költségeinek a kiegyenlítése, hiszen az intézetek EISZ-költségeit az MTA Könyvtára korábban magára vállalta.

2.2.1.6. Pszichiátriai Művészeti Gyűjtemény (támogatás: 500.000 Ft)

Az egyszeri támogatás a Pszichiátriai Művészeti Gyűjteményben lévő tárgyak restaurálására, állományvédelemre szolgált. Ennek köszönhetően 2012-ben nyolc grafikát; a hajdani Angyalföldi Elme- és Ideggyógyintézet két fotóalbumát és egy jelentős festményt sikerült restauráltatni.

2.2.2. Kutatási infrastruktúra-fejlesztésre kiírt akadémiai pályázatok révén támogatott feladatok

2.2.2.1. Általános kutatóhelyi infrastruktúra-fejlesztés (támogatás: 40 millió forint)

Az integráció előkészítésekor előzetes felmérés készült a leendő kutatóközpont infrastruktúrájáról. A következtetés egyértelmű volt: az egyes intézetek integrálását egy nagyobb rendszerbe alapjaiban határozza meg az általuk használt eszközök eltérő életkora és különböző szintű használhatósága. Nyilvánvalóvá vált, hogy az IT-üzemeltetés egységesítése egy lépcsőben nem lehetséges, de az MTA BTK az összes kutatóhelyi infrastruktúra-fejlesztési pályázatát az integráció–korszerűsítés–költségcsökkentés jegyében állította össze, illetve az informatikai fejlesztéseket a vári akadémiai épületegyüttesben tudatosan úgy irányította, hogy az átalakulást és az MTA titkársági rendszerekkel történő szorosabb összehangolást szolgálják. Komoly eredményeket sikerült elérni. Az MTA által támogatott magas követelményszintnek megfelelően elindult a szerverfarm korszerűsítése, azaz a szerverkonszolidáció, amelynek alapjait a 2011-ben kiírt és az MTA Társadalomtudományi Kutatóközponttal közösen elnyert, a rendszerintegráció háttérének kiépítését szolgáló IT-fejlesztési pályázat fedezte. (A közös pályázat támogatásának összege az MTA TK-hoz lett telepítve, ezért a pénzügyi és szakmai elszámolást e kutatóközpont készítette.)

A szerverfarm alapköveit ily módon letéve az újabb infrastruktúra-fejlesztési pályázatban az MTA BTK az elért rendszerintegrációs szint növelését célozta meg. A központosítás folyamatát elősegítő, a kutatási programok technikai háttérét korszerűen kiszolgáló és megfelelő informatikai támogatást nyújtó eszközök beszerzésére az MTA BTK 40 millió forint támogatást nyert. Ennek köszönhetően további korszerűtlen, nagy energiaigényű informatikai eszközöket (10 szervert) lehetett kivezetni a rendszerből. Hosszú távú cél, hogy a kutatóközpont intézetei között további kapcsolatokat alakítsunk ki, és hogy a földrajzilag négyes, illetve 2013-ra hármas elhelyezkedésű intézeteik és telephelyeik (vári központ [Országház u.]–Táncsics M. u.–Ménési út) számára elérhetőek legyenek az *a)* a központi adattárolási lehetőségek, *b)* az intranetes szolgáltatások és *c)* az adatbázis-építési szolgáltatások.

A rendszer bővítése során hasonló eszközök telepítésére került sor az MTA BTK Zenetudományi Intézetbe, amely a vári campustól kétutcányira található. A fejlesztéseknek köszönhetően lehetőség nyílt egy kutatóközponti szintű közös adatközpont megalapozására, hozzájárva, hogy bár a pályázati támogatásnak köszönhetően a szerverfarm alap-infrastruktúrája már

rendelkezésre áll, a vázolt célok eléréséhez a megfelelő bővítés folyamatosan szükséges.

Az infrastruktúra-fejlesztés során az MTA BTK szem előtt tartotta a kutatók közvetlen rendelkezésére álló infrastruktúrát, azaz a kliens számítógépek korszerűsítését is. Az árajánlatok kiértékelése után – figyelembe véve az ár/érték arányt, a garanciális időt és az eszközök teljesítményét – a kutatóközpont a Hewlett Packard típusú számítógépek és a Samsung gyártmányú monitorok beszerzése mellett döntött. A biztonságos üzemeltetés érdekében néhány szünetmentes tápegység beszerzése is indokolt volt. A hatékony kutatómunka végzéséhez, különösen a levéltári dokumentációk fotózásához és gyűjteményi digitalizálásához scannert, illetve fényképezőgépet is vásároltunk.

A kutatóközpontban egyre több olyan munkatárs dolgozik, akik szeretnék kihasználni a mobil kommunikáció és az egyéb mobil technológiákban rejlő lehetőségeket. Alapvető igény, hogy kutatómunkájukat a központtól távol – levéltárban, könyvtárban, terepen és más kutatási területen – is folytatni tudják. A támogatásból sikerült noteszgépeket és egyéb mobil eszközöket is beszerezni. A 2013–2014-re tervezett nyomtatókonszolidáció irányelveit szem előtt tartva a kutatóközpont kizárólag olyan lézernyomatókat vásárolt, amelyek hálózati működésre alkalmasak, minimum 50 ezer példány havi terhelhetőséggel rendelkeznek, és takarékosági okokból duplex funkciót is tudnak.

2.2.2.2. Kiemelkedő tudományos tevékenység feltételeit biztosító kutatási fejlesztés – Archeogenetikai laboratórium fejlesztése (támogatás: 32 millió forint)

Az MTA Régészeti Intézete 2003–2004-ben alakította ki az Archeogenetikai laboratóriumot az MTA SZBK Genetikai Intézettel közösen elnyert NKFP-pályázat keretében. Az azóta eltelt időszakban az intézet több pályázatának sikerességéhez hozzájárult a laboratórium részvétele a különböző kutatási témákban. Az archaikus DNS-technológia robbanásszerű fejlődésével és a nemzetközi laboratóriumok fejlesztéseinek nyomására egyre nagyobb hangsúly helyeződött a kontamináció-mentes laboratóriumi környezet biztosítására. Ezért került sor 2010 folyamán a laboratórium jelentős átalakítására, igazodva az archaikus humán mintákkal dolgozó nemzetközi szintű laboratóriumok technológiai felépítéséhez, különös tekintettel a modern anyagokkal történő érintkezés/szennyeződés elkerülésére. A laboratórium eszközparkjának fejlesztésére immár az MTA BTK keretei között sikerült elnyerni az MTA támogatását az Akadémia 2012. évi infrastruktúra-pályázatán. Ennek köszönhetően komoly fejlesztést történt: korszerűsödtek a mintavételi lehetőségek, és kibővült a postPCR technológiai eszközparkja. Az újonnan beszerzett – elsősorban a fogminták tisztítására használatos – homokfúvó használatával a dekontaminációs protokollok által előírt tisztítási időfaktort minimálisra lehetett csökkenteni. Ezzel jelentősen megnövekedtek a mintavételek számbeli lehetőségei.

A pályázat keretében biztosított infrastruktúra beszerzésével az MTA BTK és Régészeti Intézete esélyt kapott az archeogenetikai laboratórium nemzetközi együttműködéshez szükséges kiemelkedő színvonalú technológia működtetésére.

2.2.3. Akadémiai vagy külső pályázati forrásból támogatott, hazai és nemzetközi programok

2.2.3.1. Lendület-program

A Lendület-program keretben az MTA BTK két kutatócsoport pályázata nyert.

a) *Az állami és nemzeti reprezentáció az újkori Magyarországon – a magyar uralkodó-koronázások és a Szent Korona (1526–1916) c. téma kutatására* egy 14 fős kutatócsoport. Témavezető: Pálffy Géza, MTA BTK TTI, 2012. évi támogatása: 28,2 millió forint (öt évre 190.300 E Ft). 2012-ben megtörtént az összetett és többéves kutatási program alapozása, elkészült a kora újkorra (1526–1792) vonatkozóan a koronázási ordók adatbázisának alapváltozata.

b) *A 20–21. századi magyar zenei archívum és kutatócsoport létrehozására* nyert támogatást Dalos Anna, az MTA BTK ZTI munkatársa. Összege 2012-ben 26,4 millió forint (öt évre 164.900 E Ft). A teljesítés a pályázatban foglalt ütemezésnek megfelelően haladt, kidolgozták a dokumentumok archiválásának szempontjait, az egyes hagyatékokat zeneszerzői gyűjteményekbe illesztették. 2012-ben több zeneszerzői hagyaték befogadásának az előkészítése zajlott, illetve – mint a 2.1. pontban jeleztük – lezárult Lajtha László Kossuth-díjas zeneszerző, népzenekutató hagyatékának átvétele.

2.2.3.2. OTKA-pályázatok

Az OTKA részéről támogatott, 2012-ben futott pályázatok száma 84, összesített támogatási összegük 266.635 E Ft volt. A nyertes projektek az összes OTKA-pályázati típust felölelik a publikációs támogatástól a posztdoktorin át a kiemelt nagy összegű pályázatokig bezárólag. A 2012-re eső legszerényebb összegű OTKA-támogatás (miközben az elnyert szerződéses összeg természetesen ennél magasabb) 742 E Ft volt (Településrégészeti és környezeti kutatások a Dél-Dunántúlon, témavezető: Raczkyné Kovács Gyöngyi), a legnagyobb összegű támogatás 18.180 E Ft (A katolikus egyház zsinatai és nagygyűlései Magyarországon 1790–2010, témavezető: Balogh Margit). További négy pályázat nyert 10 millió fölötti támogatást (A magyarországi cantus planus az egyetemes zenetörténetben, témavezető: Czagány Zsuzsanna, támogatási összeg: 16.470 E Ft; Bartók összkiadás, témavezető: Vikárius László, támogatási összeg: 16.322 E Ft; A tánc mint tudás, társadalmi gyakorlat és kulturális örökség Kelet-Közép-Európában, témavezető: Fügedi János, támogatási összeg: 11.250 E Ft; A zágrábi mise-rítus repertoárjának változásai a XIV. századtól a XVIII. századig, témavezető: Csomó Orsolya, támogatási összeg: 10.248 E Ft).

2.2.3.3. NKA-pályázatok

A Nemzeti Kulturális Alap szakosztályaitól nyert és 2012-ben kezelt pályázatok száma 33, amelyek jellemzően konferencia-rendezést, monográfiák

kiadását, periodikák megjelentetését tették lehetővé. A nyertes pályázatok diszciplináris „részesedése”: zenetudomány 14, történettudomány 7, művészettörténet 6, régészet 3, néprajz 2, irodalomtudomány 1. A legmagasabb összeget, 15 millió Ft támogatást nyert 2011–2012-es futamidőre a *Liszt és a társzművészetek* című emlékkiállítás, valamint a hozzá kapcsolódó múzeumpedagógiai munka (témavezető: Baranyi Anna). Ugyanezt az emlékkiállítást a Hungarofest Kft. 14 millió forinttal támogatta 2011-ben. Hasonló nagyságrendben támogatott NKA-pályázat még egy volt: Erkel Ferenc művei összkiadására 10 millió Ft támogatással (témavezető: Tallián Tibor). A többi 31 pályázat két csoportba sorolható: az 1 millió forint támogatás alattiakra (22 pályázat) és az 1 és 2,5 millió közötti támogatásúakra (9 pályázat).

2.2.3.4. Fiatal kutatók

2012-ben az MTA BTK 14 fiatal kutatói álláshelyre nyújtott be igényt, végül nyolc státust sikerült elnyernie. Alkalmazásukhoz 73.091 E Ft támogatás érkezett.

2.2.3.5. Európai Unió, valamint egyéb külföldi és hazai pályázatok kiegészítő támogatása

Az MTA BTK három programja kapott fenti jogcímen akadémiai támogatást.

a) Az MTA BTK Néprajztudományi Intézete részéről gondozott ETNOFOLK Projekt, amely egy, az Európai Strukturális Alap által finanszírozott, 2011 és 2014 között futó program. A projekt célja, hogy bemutassa a közép-európai népek hagyományos kulturális örökségét és segítse annak megőrzését. A pályázat keretében olyan közös webfelület készül, ahol szövegek, térképek, fotók, hang- és mozgóképfelvételek segítségével reprezentálják az adott terület népi kultúráját elsősorban a népköltészet, a tánckultúra, az öltözködés, a hit- és szokásvilág, az épített örökség különböző jelenségein keresztül. A program terhére el nem számolható kiadásokhoz az Akadémia 2012 első félévében 2.440 E Ft, 2012 második félévében 345 E Ft összeggel járult hozzá.

b) Az MTA BTK Régészeti Intézete három bilaterális régészeti programot gondoz, amelyeknek el nem számolható kiadásaihoz az Akadémia 1.623 E Ft-tal járult hozzá. 1) DFG (Mainz): Bevölkerungsgeschichte des Karpatenbeckens in der Jungsteinzeit und ihr Einfluss auf die Besiedlung Mitteleuropas, témavezető: Bánffy Eszter. A Mainzi Egyetem DFG-programja által is támogatott neolitikus projekt Közép-Európa jelenleg legnagyobb feltárt temetőjének feldolgozását is segíti. A több mint kétezer sírban közel tízezer edény volt. Az eredményekről már több publikációban is számot adtak a kutatócsoport tagjai. 2) Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts (RGK): A szőládi langobárd temető és település feltárása, témavezető: Vida Tivadar. A bevándorló germán és a helyi romanizált népesség eredetét vizsgálja a szőládi langobárd temető leletanyagának feldolgozása a Deutsches Archäologisches Institut munkatársaival való együttműködésben. 3) 2012-ben kezdődtek a Wenner Gren pályázat (USA) keretében a Benta-völgy középső bronzkori településszerkezetét terepbejárással, magnetométeres felméréssel és feltárásokkal vizsgáló kutatások. Témavezető: Kulcsár Gabriella.

c) A Visegrádi Alap által támogatott *The life and political role of János Esterházy in archival and press sources* c. kutatási program keretében 2012. októberben elkezdődtek a levéltári és sajtóforrások feltárásának, digitalizálásának munkálatai, ehhez az MTA 1.33E Ft támogatást nyújtott.

2.2.3.6. Az integráció előtt elnyert, 2012-re áthúzódó egyéb hazai pályázatok
Az MTA BTK-ba integrált kutatóintézetek 2012. január 1-jével több, az MTA által támogatott program támogatási összegét hozták át kötelezettségvállalásként terhelt maradványként. A feladatok teljesítése részben lezárult 2012-ben, elszámolásuk határidőre megtörtént, részben eredeti szerződésüknek megfelelően átnyúlik a 2012-es esztendőn. A lezárult programok között volt a Filozófiai Intézet már említett költöztetése (6.000 E Ft, MTA), a több évre átnyúlók között a szlovák–magyar tanári kézikönyv elkészítése (5.645 E Ft, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium).

2.2.3.7. Főigazgatói intézkedési terv (támogatás: 36.490 E Ft)
A főigazgatói pályázatban megfogalmazott feladatok közül három nyert anyagi támogatást az Akadémia vezetésének részéről: a) kutatói mobilitás, b) nemzetközi jelenlét – hazai láttatás, c) szolgáltatói háttér erősítése. A feladatok teljesítése folyamatban van.

2.2.3.8. Állami cég által támogatott interdiszciplináris kutatások (évi támogatás: 1.000 E Ft)

Az esztendő egyik utolsó munkanapján (2012. december 19-én) az ÉMI Építésügyi Minőségellenőrző Innovációs Nonprofit Kft. öt évre terjedő érvénnyel megállapodást kötött az MTA BTK-val a *Magyar Őstörténeti Témacsoport* keretében a solti Tételhegyen folytatott interdiszciplináris kutatások támogatása céljából. A kutatásban résztvevők távlati célja egy nemzeti emlékhely létrehozása a kiemelkedő jelentőségű történeti helyszínen.

2.3. A szakmai tevékenység táblázatos összefoglalása

AZ MTA BTK JELENTŐSEBB PÁLYÁZATAI 2012		
TÉMA	INTÉZET	TÁMOGATÓ
2.2.1. A kutatóhálózat megújítására kiírt akadémiai pályázat révén támogatott feladatok		
KJT szerinti illetményelmaradás	MTA BTK	MTA
Központi létszámcsökkentéshez kapcsolódó kifizetések	MTA BTK	MTA
A „Személyügyi, bérszámfejtő rendszer (NEXON)” és „Konvertálás – NEXON (nyolc intézet adatállományának összehangolása)”	MTA BTK	MTA
Az Illyés Archívum Teréz körút bérleti díjának kiegészítése	MTA BTK ITI	MTA
Könyvtár-konzolidáció	MTA BTK	MTA
Pszichiátriai Művészeti Gyűjtemény	MTA BTK MKI	MTA

2.2.2. Kutatási infrastruktúra-fejlesztésre kiírt akadémiai pályázatok révén támogatott feladatok		
Általános kutatóhelyi infrastruktúra-fejlesztés	MTA BTK	MTA
Kiemelkedő tudományos tevékenység feltételeit biztosító kutatási fejlesztés – Archeogenetikai laboratórium fejlesztése	MTA BTK RI	MTA
2.2.3. Akadémiai vagy külső pályázati forrásból támogatott, hazai és nemzetközi programok		
2.2.3.1. Lendület-program		
Az állami és nemzeti reprezentáció az újkori Magyarországon – a magyar uralkodó-koronázások és a Szent Korona (1526–1916)	MTA BTK TTI	MTA
A 20–21. századi magyar zenei archívum és kutatócsoport	MTA BTK ZTI	MTA
2.2.3.2. OTKA-pályázatok		
2012-ben futott pályázatok száma: 84	MTA BTK	OTKA
2.2.3.3. NKA-pályázatok		
2012-ben kezelt pályázatok száma: 33	MTA BTK	NKA
2.2.3.4. Fiatal kutatók		
8 fiatal kutatói álláshely	MTA BTK	MTA
2.2.3.5. Európai Unió, valamint egyéb külföldi és hazai pályázatok kiegészítő támogatása		
ETNOFOLK Projekt	MTA BTK NTI	MTA
DFG (Mainz): Bevölkerungsgeschichte des Karpatenbeckens in der Jungsteinzeit und ihr Einfluss auf die Besiedlung Mitteleuropas	MTA BTK RI	MTA
Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts (RGK)	MTA BTK RI	MTA
Wenner Gren pályázat (USA)	MTA BTK RI	MTA
The life and political role of János Esterházy in archival and press sources	MTA BTK TTI	MTA
2.2.3.6. Az integráció előtt elnyert, 2012-re áthúzódó egyéb hazai pályázatok		
Filozófiai Intézet költöztetése	MTA BTK FI	MTA
Szlovák–magyar tanári kézikönyv elkészítése	MTA BTK TTI	MTA
2.2.3.7. Főigazgatói intézkedési terv		
Kutatói mobilitás	MTA BTK	MTA
Nemzetközi jelenlét – hazai láttatás	MTA BTK	MTA
Szolgáltatói háttér erősítése	MTA BTK	MTA
2.2.3.8. Állami cég által támogatott interdiszciplináris kutatások		
A solti Tételhegyen folytatott interdiszciplináris kutatások támogatása	MTA BTK	EMI Építéstügyi Minőségellenőrző Innovációs Nonprofit Kft.

2.4. A következő évi szakmai tervek ismertetése

MTA BTK Filozófiai Intézet

A korábbi évek kezdeményezéseit folytatva kiemelt feladatuknak tekintik a *nemzetközi tudományos életben* való aktív részvételt. Az együttműködést különböző szinteken, többféle intézményi struktúrában szeretnék továbbfejleszteni. 1) Együttműködés regionális akadémiai társintézményekkel: annak a regionális szakmai együttműködésnek a folytatását tervezik, amely a német, osztrák, cseh, szlovák, lengyel, román, szlovén, horvát partnerekkel korábban megvalósult részben a Visegrádi Együttműködés, részben más projektek keretében. 2) Intézeti szakmai programok szervezése: havi rendszerességgel neves nemzetközi előadókat hívnak meg szemináriumukra. 2013-ban nemzetközi konferenciákat és workshopokat rendeznek *Philosophie und Nationalsozialismus* témakörben, a magyar vonatkozású kutatások nemzetközi elismertetése érdekében fölvtették a kapcsolatot az olasz CIUSECO egyetemközi szervezettel. Partnerként, illetve kezdeményezőként vesznek részt a közösségelvűség és republikanizmus, illetve a bölcsészettudományok és a válság témakörében szervezendő konferenciák előkészítő munkálataiban, illetve egy londoni konferencia a magyar–brit politikai recepció kérdéséről fog szólni. 3) A 2013 első félévére meghirdetett mobilitási program és más pályázati források keretében kutatóik külföldi konferenciákon tartanak előadásokat. 4) Jelenleg futó OTKA-pályázatuk mellett három nemzetközi kitekintésű OTKA-pályázat vár elbírálásra (a magyar politikai eszmetörténet angolos iránya, a reprezentacionalizmus, illetve a kommunikációfilozófia témakörében), és részt vesznek egy MTA BTK intézeti szintű, szintén elbírálás alatti pályázatában. Ezen kívül egy European Research Council-hoz beadott, illetve egy Lendület-pályázat elbírálása van még folyamatban. 5) Külföldi doktori iskolai képzés során egy fokozatszerzés várható (PhD, Pittsburghi Egyetem). 6) A külföldi publikációkat tekintve az utolsó simítások folynak a fizika filozófiájának témakörében a Cambridge University Pressnél megjelenő kötetben, valamint egy a kora modern tudományos kutatást orientáló értékeket vizsgáló, a Brill gondozásában megjelenő kollektív kötetben. Előkészítik a „science studies” marxista gyökereit vizsgáló különszámot a *Studies in East European Thought* c. folyóiratban, és megjelenik a *The Monist* tematikus száma a mentális fikcionalizmus problémakörébe tartozó kérdésekről, valamint egyik kutatójuk szerkesztésében az *Enacting Images: Representation Revisited* című kötet (Herbert von Halem Verlag).

Az MTA BTK Filozófiai Intézet fontos feladatának tekinti a hazai tudományos életben való aktív és kezdeményező részvételt. 1) A kutatóközpont interdiszciplináris hálózatának integrációjában elkezdődött a tagintézetek összehangolódása. Az MTA BTK Filozófiai Intézet jelentősen kivette a részét ebből a folyamatból. Erről tanúskodik az olyan rendezvény, mint a 2012. decemberi konferencia, amely az identitás kérdését vizsgálta a különböző tudományterületek szemszögéből. Az intézet képviselteti magát az MTA BTK közös magyar őstörténeti projektjében is. 2) Az intézet 2013. márciusi kezdéssel egy új szeminárium-sorozat megalapítására vállalkozott, amely a hazai, valamint a külföldi, filozófiával foglalkozó közösség mellett egyes előadásaival az MTA BTK szélesebb kutatóközösségét is megcélozza. E rendhagyó szeminárium-szervezési struktúrát jelentősen segíti az MTA BTK tavalyi év során történt integrációja, amely lehetővé teszi a kutatóközpont többi intézetének hasonló kutatásokat folytató munkatársának bevonását. 3) Az intézet finanszírozza a vallástudományi interdiszciplináris kutatócsoport filozófus tagjainak bérköltségét. Két munkatárs részt vesz egy intézetközi, a fizika alapvető problémáival foglalkozó kutatócsoportban is. Előkészítés alatt áll egy a filozófiatörténet-írás módszertanáról szóló műhelybeszélgetés, mely egy magyar filozófiatörténeti kézikönyv-projekt elindításának elvi-módszertani alapjait dolgozza ki. Terveznek egy, az MTA TTK Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézetében folyó munkáról szóló műhelybeszélgetést, valamint egy tematikus

folyóiratszám összeállítását a reprezentacionalizmus témakörében. 4) A magyar filozófiai kézikönyv terve mellett fontos célkitűzésük egy új, az egyetemi oktatásban általánosan használható filozófiai kislexikon megírása. Mivel mindkét projekt hároméves átfutással számol, 2013-ban a módszertani alapelvek megfogalmazása, a szerkesztőség felállása és a feladatok pontos kijelölése és személyi elosztása a reális cél.

MTA BTK Irodalomtudományi Intézet

Az intézetnek hosszú ideje meghatározó szerepe van a nemzeti kulturális örökség textuális hányadából készített kritikai és tudományos szövegkiadások terén. 2013-ban kötetek készülnek el és jelennek meg a *Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum*, a *Bibliotheca Hungarica Antiqua*, a *Régi Magyar Költők Tára: XVI. század*, a *Régi Magyar Költők Tára: XVII. század* és a *Régi Magyar Költők Tára: XVIII. század* című sorozatokban. Elkészül Kalmár György versei és elméleti művei kritikai kiadásának kézírata. Egyik legjelentősebb textológiai vállalkozásuk az Arany-életmű kritikai szövegkiadása, amelynek ütemét meghatározza a 2017. évi születési bicentenárium. 2013-ra várható a XVIII. kötet megjelenése, illetve a XIX. kötet kiadásra való előkészítése, lezárul Arany Shakespeare-fordításainak sajtó alá rendezése, illetve az Arany János *Kisebb elbeszélő költeményei* című kiadvány jegyzeteinek elkészítése, valamint sor kerül Arany hun trilógiájának sajtó alá rendezésére. A Kölcsey kritikai kiadásban a levelezés 5. kötetén dolgoznak. Befejeződik Petelei István *Összes novellái* III–IV. kötetének összeállítása. Elkészül a Babits-versek első kötetének kézírata, valamint újabb kötet jelenik meg a Babits életrajzi kronológiából. A Krúdy Gyula *Összegyűjtött művei* című sorozatban megjelenik egy újabb elbeszéléskötet, a Mikszáth-életműből egy novella- és egy publicisztikai kötet. A Kosztolányi-életműből elkészül a *Tengerszem* című novellaciklus kritikai kiadása, megjelenik *A szegény kisgyermek panasza* és a *Levelezés* első kötete.

Az alapvető fontosságú irodalomtudományi kézikönyvek sorában megjelenik a magyar irodalomtörténeti bibliográfia 1996–2000 közötti periódust tartalmazó kötete (az intézeti bibliográfiásorozat 10. kötete), megkezdődik a 2001–2012 közötti periódust fedő retrospektív kötet, és a 2013. évvel induló online kurrens irodalomtörténeti bibliográfia anyaggyűjtése. A Reneszánsz Osztály részvételével kerül sor a *Bibliographie Internationale de l'Humanisme et de la Renaissance* című nemzetközi reneszánsz bibliográfia újabb kötetének kiadására. A Közép- és Kelet-európai Osztályon működő turkológiai kutatócsoport tagjai elkészítik az 1950–2000 közötti időszakot átfogó nemzetközi turkológiai bibliográfia végső kumulációját, továbbá egy másik nemzetközi turkológiai bibliográfiát is szerkesztenek *Turkologischer Anzeiger* címmel.

Az intézet nemzetközi együttműködéseinek sorában, a REFO500 konzorcium partnereként 2013-ban elkezdődik a *Reformáció és migrációs kultúra: a magyar református emigráció ötszáz éve* elnevezésű projekt. Több évtizede gyümölcsözően folyó partnerkapcsolat eredménye lesz a velencei Giorgio Cini Alapítvánnyal közösen rendezendő budapesti konferencia, amely a XX. századi magyar irodalom olaszországi kapcsolatait tárgyalja. Tudományos rendezvényt emlékezünk intézetünk alapító igazgatója, Sötér István születésének századik évfordulójára. A Reneszánsz Osztály évi nagykonferenciája *Esterházy Pál udvaráról* indítványoz interdiszciplináris eszmecserét. A Modern Magyar Irodalmi Osztály és a párizsi EHESS CRAL nevű narratológiai kutatócsoport közös rendezvénye az *Irodalom és tudomány* munkacímet viseli. Az osztály másik nemzetközi programja az Újvidéki Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Tanszékével közösen szervezett konferencia *Lehetséges világok az irodalomban* címmel. A XVIII. Századi Osztály az Szegedi

Tudományegyetem Neolatin Tanszékével közösen szervez konferenciát. Az Irodalomelméleti Osztály *A modern irodalomelmélet történetének fordulópontjai* címmel rendez konferenciát.

2013-ban is megjelennek az intézeti folyóiratok teljes évfolyamai (*Irodalomtörténeti Közlemények, Literatura, Helikon, Magyar Könyvszemle*). A turkológiai kutatócsoport az *Archivum Ottomanicum* 30. kötetét szerkeszti.

MTA BTK Művészettörténeti Intézet

Az intézet sikeresen alkalmazkodott a megváltozott működési struktúrához. A tervek szerint a 2013. évi saját projektek mellett nagyobb súlyt helyeznek az MTA BTK társintézményeivel, valamint más akadémiai intézetekkel való szorosabb tudományos együttműködésre, a közös kutatási programokban való intenzív részvételre. Ugyancsak kiemelkedő fontosságúnak tartják a nemzetközi együttműködéssel megvalósuló kutatásokat.

Az MTA BTK *társintézeteivel közös kutatási programok*: az intézet több munkatársa vesz részt az MTA BTK „Lendület” Szent Korona Kutatócsoportjában. Feladatuk a Szent Koronára és a többi uralkodói inszigniaira vonatkozó művészettörténeti és kultusztörténeti kutatások folytatása, az eredmények publikálása. Részvétel a BTK Történettudományi és Irodalomtudományi Intézete által kezdeményezett, a 19. századi nemzeti identitást vizsgáló projektjében. A „Hosszú hatvanas évek” kutatócsoport részvétele a BTK Történettudományi Intézet Jelenkorkutató-csoportjának *Mindennapi ellenállás: a hétköznapi politikai kultúra átalakulása a kommunista diktatúrában* c. ERC-pályázatában. Az MTA BTK Zenetudományi Intézetének hozzájárulása a párizsi Musée d’Orsay-ban az Intézet közreműködésével megvalósuló *Allegro barbaro. Béla Bartók et la modernité hongroise* c. kiállítás megvalósulásához, valamint a Mozdulatművészet kutatócsoport és a budapesti Francia Intézet által közösen tervezett Joseph Kosma kiállításához és programsorozathoz. Együttműködés a BTK Zenetudományi Intézetével a Levéltári Gyűjtemény és a Pszichiátriai Művészeti Gyűjtemény anyagainak digitalizálásában. Részvétel a BTK Néprajzi Intézet által koordinált, az amerikai magyar emigráció emlékeit kutató programjában. Az intézet tudománytörténeti munkacsoportjának együttműködése az MTA BTK Filozófiai Intézetének a 20. század első felének gondolkodását kutató projektjével. Részvétel az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpontjának *A roma politika intézményesülése* c. OTKA-kutatásában.

A *nemzetközi együttműködésben* megvalósuló kutatások: A modern magyar művészet mindaddig legátfogóbb külföldi bemutatkozásának, az *Allegro barbaro. Bela Bartók et la modernité hongroise* c. a párizsi Musée d’Orsay-ban megvalósuló kiállítás rendezése és tudományos katalógusának koordinálása. Hozzá kapcsolódva a párizsi Magyar Kulturális Intézetben két kiállítás: *A Julien Akadémiától a Matisse Akadémiáig: magyar művészek párizsi művészeti iskolákban*, és *Magyar mozdulatművészet* c. kiállítások és tudományos katalógusaik elkészítése (francia, amerikai és svájci partnerekkel) – Századforduló és modernizmus munkacsoport, Mozdulatművészet és fotóművészet munkacsoport). A *Matteo Corvino e Firenze: arte e umanesimo della corte de re di Ungheria* (Firenze, Museo di San Marco) c. kiállítás rendezése és tudományos katalógusának szerkesztése (olasz, amerikai, német és osztrák közreműködőkkel); a magyar reneszánsz kultúra mindezidáig legnagyobb itáliai bemutatkozása (Reprezentációs-kultúrtörténeti és Reneszánsz-barokk kutatócsoport). A „Hosszú hatvanas évek” kiállításához (Ludwig Múzeum) kapcsolódva nemzetközi workshop szervezése a korszak közép-európai művészetéről (lengyel, cseh, szlovák résztvevők, a Visegrádi Alap támogatása) – „Hosszú hatvanas évek”-kutatócsoport. Nemzetközi tudományos konferencia szervezése: *Ephemeral Architecture in Central-Eastern Europe in*

19th-20th Century címmel a 19–20. századi efemer építésze-tről (19.század: építészet és mentalitás munkacsoport). *Une divan sur la Danube 2* címmel nemzetközi művészetterápiái konferencia és kiállítás szervezése a budapesti Francia Intézettel közösen (Művészet és pszichiátria munkacsoport). Részvétel a bécsi székhelyű *CULBURB – Cultural Acupuncture Treatment for Suburb* c. nemzetközi projektben (Kritikai teóriák munkacsoport). Részvétel a *We Roma. A Critical Reader if Contemporary Art* (Utrecht) c. nemzetközi tudományos kiadvány megvalósításában és a Varsói Nemzeti Múzeum Roma művészeti kiállítási katalógusában (Kritikai teóriák munkacsoport). Részvétel egyéb külföldi kiállítások és katalógusok megvalósításában: *Elképzelés* (Moderna Galerija, Ljubljana), Barta Lajos (Hans Arp-Stiftung, Köln-Rolandseck) (Hosszú hatvanas évek munkacsoport). Részvétel előadásokkal a Humboldt-Stiftung Szegedre tervezett konferenciáján (*Prinzip der Wiederholung*, Humboldt-Kolleg, Szeged. 19. század: építészet és mentalitás munkacsoport, Barokk kutatócsoport).

Általános, több korszakot átfogó projektek: az intézet munkatársai szerkesztésében jelenik meg az *Ars Hungarica* (MTA és NKA-támogatással), az *Acta Historiae Artium* (MTA támogatással) és az *Enigma* c. művészetelméleti folyóirat (NKA támogatással). Az intézet fontos szerepet játszik a 2. *Művészettörténetész konferencia* és a *Fiatal Művészettörténetészek 4. Konferenciája* szervezésében, megvalósításában.

Romanika és gótika munkacsoport: a legjelentősebb vállalkozás a Budapesti Történeti Múzeummal közösen rendezendő, a budavári Nagyboldogasszony (Mátyás)- templom építéstörténetét és rekonstrukcióját áttekintő kiállítás és katalógus (A 19. század: építészet és mentalitás munkacsoporttal közösen). A csoport egyik legfontosabb produktuma a Wehli Tünde tiszteletére összeállított, a középkori művészet legújabb kutatásait összegyűjtő tanulmányosorozat megjelentetése. Tovább folytatódik az Árpád-kor építészeti emlékeit feldolgozó kutatás (Bolyai Ösztöndíj-támogatással), a jáki apátsági templom autopsziás falvizsgálata.

Reneszánsz és barokk munkacsoport: a firenzei kiállításon túl a csoport tagjai részt vesznek a Kelényi György egyetemi tanár tiszteletére a barokk művészettel foglalkozó online tanulmánykötet megjelentetésében. Folytatódnak a főúri gyűjteményekre vonatkozó levéltári kutatások (Bécs, Pozsony, Lőcse), és az Eperjes 17–18. századi háztulajdonosait felmérő kataszter munkálatai.

Reprezentáció- kultusztörténet munkacsoport: a csoport tagjai is részt vesznek a firenzei kiállítás munkáiban. Ezen kívül a Székesfehérvári Egyházművészeti Múzeummal közösen konferenciát szerveznek *Szent István a magyar kultusztörténetben* címmel. Megszerveznek egy reprezentációval foglalkozó műhelykonferenciát. Folytatódnak az udvari reprezentációs formákkal foglalkozó kutatások is.

Műgyűjtés-mecenatúra munkacsoport: OTKA támogatással megkezdődik az *Adattár a magyarországi tárgykultúra történetéhez 16–19. század* c. négyéves kutatási program. Ebben az évben elsősorban az adatbázis kialakítása látszik a legfontosabbnak, elindult a galgóci Erdődy-hitbizomány, az Esterházy hitbizományi leltárak, a pozsonyi érsekségi ingatlanok, a felosztott szerzetesrendi leltárak, a Fejérváry-Viczay levelezés kutatása.

19. századi építészet és mentalitás munkacsoport: kiemelkedő fejlemény, hogy az újraindított kézikönyv-program keretében az MTA BTK és az Osiris közös kiadásában megjelenik *A 19. század művészete: építészet és iparművészet* c. kötet. Közben folyamatosak a második, a

festészetet és szobrászatot tárgyaló rész munkálatai. A csoport rész vesz az MTA Művészeti Gyűjteményben rendezendő jubileumi *Henslmann Imre-kiállítás* és katalógus, valamint a Mátyás-templom-kiállítás (BTM) megvalósításában. A Petőfi Irodalmi Múzeummal közösen kiállítást rendeznek *A nő és a könyv a 18–19. század fordulóján* címmel. Sikeres OTKA-pályázat esetén elindul a 19. századi hírlap-illusztrációk digitális adatbázisának építése, NKA támogatással megkezdődött a Pulszky-fényképgyűjtemény feldolgozása és a Blaschke-monográfia német nyelvű kiadásának előkészítése.

Századforduló és modernizmus munkacsoport: legfontosabb feladat a párizsi kiállítások megvalósítása. Ezen kívül nemzetközi workshopot szerveznek az 1912-es kölni Sonderbund-kiállítás magyar vonatkozásairól. A csoport részvételével folynak a Magyar Nemzeti Galéria 2014-es Derkovits-kiállításának előkészületei. Megkezdődött a közelmúltban Lőcsén előkerült Mednyánszky-levelezés feldolgozása.

Mozdulat és fotóművészet (Performativitás) munkacsoport: a párizsi és a budapesti Kosma-kiállítás mellett *Ars Hungarica*-számot jelentetnek meg az újabb kutatásokból. Folytatódnak a Madzsar Alice életmű kutatásai. Sikeres OTKA-pályázat esetén új lendületet kaphatnak a magyar fotó történetére irányuló kutatások.

„Hosszú hatvanas évek” munkacsoport: a legfontosabb a Ludwig Múzeumban hasonló címmel rendezendő kiállítás és katalógus s az ezt előkészítő nemzetközi workshop. Megjelenik a Mezei Ottó válogatott írásait tartalmazó tanulmánykötet. Új kutatások kezdődtek a korai konceptuális törekvésekről és a naiv művészetről.

Kritikai teóriák (Művészetelmélet) munkacsoport: kiállítást rendeznek *A konceptuális művészet ma* (Paksi Képtár) és *Natura mortalis, Roskó Gábor* (MODEM, Debrecen) címmel. Kutatásokat indítanak, valamint *Ars Hungarica*-számot készítenek elő *Trauma és konfliktusok* témakörben. Tovább folytatódik a roma művészet kutatásának programja.

Tudománytörténeti munkacsoport: a Henslmann-kiállítás mellett Genthon István munkásságát dolgozzák fel, konferenciát rendeznek Entz Géza szerepéről. Részt vesznek a Szépművészeti Múzeum történetét feldolgozó projektben, múzeumtörténeti egyetemi jegyzet és bibliográfia készül.

MTA Művészeti Gyűjtemény: a Henslmann-kiállítás mellett bemutatót rendeznek a képtár új szerzeményeiből. Folytatódik a revízió és a gyűjtemény fotózása. Pszichiátriai Művészeti Gyűjtemény: megkezdődik a Jakab Irén-hagyaték feldolgozása. Folytatódik a Magyar Művészek Lexikona, az Adattár, a Levéltári Gyűjtemény és a Fotótár anyagának digitalizálása.

MTA BTK Néprajztudományi Intézet

Az MTA BTK Néprajztudományi Intézete 2011 és 2014 között konzorciumi tagként vesz részt az Európai Strukturális Alap által finanszírozott ETNOFOLK pályázatban. A projektet négy közép-európai ország hat intézményének (Cseh Tudományos Akadémia Néprajzi Intézete, a besztercebányai Bél Mátyás Egyetem, a Szlovák Tudományos Akadémia Néprajzi Intézete, az MTA BTK Néprajztudományi Intézete, a Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia Tudományos Kutatóközpontja és az informatika területéért felelős csehországi AiP Beroun, társult partner az Österreichisches Volksliedwerk) konzorciuma hozta létre. A projekt célja, hogy bemutassa a közép-európai népek hagyományos kulturális örökségét és segítse annak megőrzését. Olyan közös web-felület készül, ahol szövegek, térképek, fotók, hang- és

mozgóképfelvételek segítségével reprezentálják az adott terület népi kultúráját elsősorban a népköltészet, a táncművészet, az öltözködés, a hit- és szokásvilág, az épített örökség különböző jelenségein keresztül. A készülő adatbázis a tudományos kutatás, a közigazgatás, az oktatás, a kulturális örökségvédelem, a turizmus és a regionális fejlesztés területén dolgozók számára is hasznos forrásként szolgál majd, és a tervek szerint a nagyközönség számára is elérhető lesz. Tárgyévben a kijelölt adatbázisok digitalizálása, a tartalmak feltöltése a projekt legfontosabb célkitűzése. 2013 áprilisában Budapesten lesz a kutatási program következő összejövele (*Project and Steering Committee meeting*), amelyen a projekthez szorosan kapcsolódó feladatok megtárgyalása mellett konferencia-előadások is elhangzanak majd a táplálkozáskultúra témakörében.

Az intézet a hazai néprajztudomány vezető intézményeként, ahol a legnagyobb létszámban dolgoznak minősített néprajzkutatók, központi feladatvállalásának tekinti, hogy égisze alatt szülessenek meg a tudományok összefoglaló munkái. 2013-ban két kiemelt jelentőségű, sokszerzős kézikönyv összeállításán dolgoznak. Az intézet folkloristái *Magyar Népköltészeti Lexikon* címmel egy olyan korszerű és reprezentatív összefoglalást írnak, amelyben újragondolják a folklorisztika alapfogalmait, áttekintést adnak a népköltészet műfajairól, alkotásairól, alkotóiról, a magyar folklór kutatóiról és kutatástörténetéről a legfrissebb hazai és nemzetközi szakirodalom, valamint a rokon szakmák, úgy mint az irodalomtörténet, a történettudomány, a nyelvtudomány, a zenetudomány, a művészettörténet szájhagyománnyal, népköltéssel kapcsolatos kutatási eredményeinek felhasználásával. A pillanatnyilag 2400 tételből álló címszógyűjtemény felének megírását tervezik 2013-ra a szerzők. Az intézeti évkönyv, az Ethno-Lore tárgyévben folklór tematikájú lesz, amelyben a szerzők a szócikkek írása során felvetődő elméleti problémákat összegzik. Egyes témakörök megvitatását a társtudományok, többek között a BTK más intézeteinek munkatársaival tervezik, illetve az egyes szócikkek megírásába a Zenetudományi Intézet munkatársait kívánják bevonni. Az intézet az elmúlt években komoly előkészületeket tett egy újabb kézikönyv kiadására *A Magyar Népi Kultúra Enciklopédiája / Encyclopaedia of Hungarian Folk Culture* címmel, angol nyelven, gazdagon illusztrálva. A tervezett reprezentatív mű lesz az első kézikönyv, amely összefoglaló jelleggel mutatja be a magyar néprajztudomány, folklorisztika és antropológia kutatási eredményeit a külföld szakmai és laikus közönségének. A széles szakmai összefogással készülő kézikönyv főszerkesztői, valamint szerkesztőinek többsége intézeti munkatárs.

Az intézet részvételével 2011 óta folyik Magyarország hármass határainak kutatása OTKA támogatással. Magyarország háromféle határral rendelkezik, és így háromféleképpen tart kapcsolatot szomszédjaival: Magyarország kapcsolódása a korábbi EU-hoz, az ún. Nyugat-Európához; Magyarország kapcsolódása új EU tagállamokhoz; Magyarország kapcsolódása nem EU tagságú országokhoz (magyar-szlovén-osztrák, magyar-ukrán-román, magyar-román-szerb). A kutatás célkitűzése annak vizsgálata, hogy a szomszédos régiók hogyan hatnak egymásra: milyen elvek hozzák közelebb őket egymáshoz, és melyek távolító hatásúak. A résztvevők 2013-ban a fenti határszakaszokon végeznek majd több hetes terepmunkát, publikálnak a témakörben, illetve előkészítik a jövőre tervezett kiállítást, amely olyan kérdésekre fókuszál majd, mint a hármass határok sajátossága, a határátkelés dokumentumai és módjai, a kulturális emlékezet és emlékezet-gyakorlás, illetve a határon átvélő kereskedelem.

Az MTA BTK Őstörténeti Témacsoportja műhelyvitáinak és 2013 áprilisában megrendezendő konferenciájának az intézeti kutatók is előadói, többek között olyan témákban, mint az etnikum problematikája az őstörténet szemszögéből, illetve a nemzeti eredet és a honfoglalás

narratívái a 19–20. században. Az *MTA BTK Migrációkutató Témacsoportjához* kapcsolódik az intézet két munkatársa is. Egyikük a migránsok szerepét tárja fel a hazai és a nemzetközi idősgondozásban, különös tekintettel a női migráció kérdését kutatja, és ezzel összefüggésben az úgynevezett transznacionális családok működését. Másikuk a 20. század második felében faluról városba költözők mentalitását vizsgálja. Az intézet történeti néprajzos kutatója előad a REFO 500 konzorcium 2013-as berlini konferenciáján. Az MTA BTK ZTI-ben a Lendület-pályázat által támogatott 20–21. századi Magyar Zenei Archívum és Kutatócsoport *Megőrzés – Kutatás – Megosztás* konferenciáján az intézet 4 kutatója is előadó. Az MTA BTK TTI-ben a Lendület-pályázat által támogatott *Állami és nemzeti reprezentáció az újkori Magyarországon: a magyar uralkodó-koronázások és a Szent Korona (1526–1916)* kutatócsoportjában tanulmányok szerzőjeként két intézeti munkatárs külső résztvevő. Az intézet két főmunkatársa tagja az *MTA BTK Médiatudományi Kutatócsoportjának*. A kutatóhely 2013 májusára a sajtó szerepe a kultúra közvetítésben tematikával konferenciát szervez. A kutatók hosszabb lélegzetű tanulmányok megírását vállalták a 19–20. századi sajtótörténet témaköréből, illetve tanulmánykötet megjelentetését tervezik. Az etnomedicina és bioetika témakörében 2012 után idén újabb konferenciára kerül sor az Orosz Tudományos Akadémia Néprajzi Intézetével és a Magyar Orvostörténeti Társasággal együttműködve. Ugyancsak az etnomedicina tematikával orosz együttműködésben egy angol és orosz nyelvű tanulmánykötet megjelenése várható. 2013 nyarán Magyarország a kiemelt vendége a világhírű *Smithsonian Folklife Festival*-nak Washingtonban, az intézet kutatói a rendezvény főszervezői és szervezői.

MTA BTK Régészeti Intézet

Az intézet a tőle elvárható tudományos színvonalon több, egymással szorosan összefüggő feladatnak kíván eleget tenni, amelyek között az élen áll a költségvetési intézményektől joggal elvárható hazai közfeladatok ellátása, a nemzetközi és hazai tudományos projekteken való sikeres együttműködés, és az új, kutatóközponti keretek előnyös elemeinek kihasználása áll, tágabb, interdiszciplináris együttműködés formájában. A Régészeti Intézetben folyó, témacsoportokba szerveződő kutatás a kőkortól a kora újkorig terjedő évezredek, a régészeti korok csaknem teljes spektrumát vizsgálja, az egyes korszakok belső adottságai, problémafelvetése és a konkrét kutatás kapcsolatrendszerére szerint eltérő színezetű, de a fenti elveknek megfelelő tartalommal.

Az őskori témacsoport a korai újkőkortól (neolitikumtól) a bronzkor középső időszakáig terjedő időszakot kutatja, nagy figyelemmel e több ezer éves korszak világtörténelmi jelentőségű fordulópontjaira (az élelemtermelés kezdeteire és az állatok háziasítására, a kocsi megjelenésére, a hitvilág és a társadalmi rétegződés kérdéseire stb.), továbbá Magyarország területének, illetve a Dunának az őskor óta betöltött híd szerepére a különféle eredetű civilizációk között. A több korszakon átfelölő munkák OTKA-program keretében, illetve nagyszabású nemzetközi projektek (Deutsche Forschungsgemeinschaft, European Research Council stb.) keretében zajlanak. A témacsoport két tagja 2013-ban megvédi PhD-dolgozatát. Őskoros témájú régészeti monográfiák megjelentetésére három publikációs pályázat benyújtása várható.

A ókor kutatása részben a nemzetközi ókortudomány nagy kérdéseire (egyiptológia, olympiai templomreliefek rekonstrukciója, itáliai villakutatás). részben az ókor végét lezáró Kárpát-medencei fejleményekhez kapcsolódik, részletesen vizsgálva a romanizált népesség és a Kárpát-medencébe beköltözők (germánok, keleti nomádok, szlávok) anyagi és szellemi kultúrájából kibontakozó szintézist, kiemelt figyelemmel a római és bizánci civilizációra,

illetve a Karoling Birodalomra. A munkák részben nemzetközi együttműködésben (Römisch-Germanisches Zentralmuseum/Mainz, Römisch-Germanische Kommission/Frankfurt a. M., Sinop Arkeoloji Müzesi/Törökország), részben a Magyar Nemzeti Múzeummal és más hazai múzeumokkal karöltve folynak, késő antik és Karoling-kori központok és más fontos lelőhelyek anyagának feldolgozása, illetve az új, jelentős eredményeket ígérő fegyverrégészeti kutatások (nomád íj, szablya, kétélű kard) érdekében. A témacsoport keretében több nagy jelentőségű monográfia készül az év folyamán.

A magyar őstörténet, a honfoglalás kor és az Árpád-kor kutatása a Régészeti Intézet fontos témája, ahol az intézet kiemelt közfeladata, az elmúlt évtizedek nagy jelentőségű ásatásainak módszertanilag is példamutató összefoglalása korpusz- és leletkataszter-jellegű művekben ölt testet. E téren jelentős volumenű együttműködés zajlik a Bölcsészettudományi Kutatóközpont más intézeteivel és témacsoportjaival, 2013-tól közös adatbázis-építéssel és publikációkkal, valamint a tudományos kutatás különböző műhelyeit, illetve a művelt közvéleményt informáló rendezvényekkel. E munka meghatározó része, az Árpád-kori településkutatás tágabb kitekintésben is az intézet egyik erőssége. A témacsoport egyik tagja MTA doktora cím védésére készül.

A későbbi középkor és a kora újkor régészete a légifelderítést is alkalmazó szisztematikus várkutatásra, egy elpusztult dunántúli mezőváros modellértékű, több szempontú vizsgálatára, továbbá a Dél-Dunántúl késő középkorára és török korára, egyben ez utóbbi korszak és terület balkáni és ausztriai kapcsolataira összpontosít, több OTKA-projekt keretében. Az ország központi területén (*Medium Regni*) a királyi és főúri hatalom megnyilvánulásairól és a hatalmi reprezentáció körein túlnyúló technikai modernizáció kérdéseiről, illetve a középkori mesterségekről egy-egy kézikönyv igényű tanulmánykötet készül, nagy jelentőségű korábbi ásatások sok szempontú, monografikus feldolgozása mellett.

A kutatás szélesebb körét áttekintő, egyben az újabb eredmények átfogó adatbázisát igénylő munkák nagy hangsúllyal felvetik annak szükségességét, hogy 2013-ban áttekintsük a Régészeti Intézet nagy vállalkozásának, a *Magyarország Régészeti Topográfiaja* sorozatnak a helyzetét, hagyományos vagy új formában való folytatása érdekében, korszerű környezetrégészeti módszerek és roncsolásmentes lelőhelydiagnosztika (geofizikai módszerek) alkalmazásával. Hasonlóképpen a 2013-as év feladata az interdiszciplináris, természettudományi kutatások jobb integrálásával egy általánosabb, bioarchaeológiai irány kijelölése, továbbá az egyetemi és posztgraduális képzésben való intenzívebb intézeti részvétel kérdése, együttműködési megállapodások keretében.

A fenti kutatások sikere elválaszthatatlan az adattár és a könyvtár fejlesztésétől (az intézet könyvtára a magyar régészet egyik legfontosabb, a külföldi és a határon túli régészeti publikációkra nagy hangsúlyt fektető, egyetemistákat és külföldi kutatókat rendszeresen fogadó gyűjteménye), nem utolsósorban pedig a nagy mennyiségű és publikációs minőségű illusztrációt előállító fotóműhely és grafikai csoport munkakörülményeinek, technikai felszerelésének javításától.

MTA BTK Történettudományi Intézet

Folytatódnak a hosszú és középtávú középkor-történeti kutatások, így a késő középkori archontológia (OTKA K 100749d), az *Erdélyi Okmánytár* IV. kötete (OTKA K 78328.), valamint az 1505. évi bécsi fejedelmi találkozó forrásainak és történetének feltárását célzó kutatás (OTKA K 105916.) A középkor-történeti témacsoport két munkatársa Bolyai János

Kutatási Ösztöndíj támogatásával folytat kutatásokat (*Szapolyai István pályafutása, illetve 16. század eleji Habsburg–magyar kapcsolatok története*). Középkorkutatóik részt vesznek a konstanzi zsinat (1414–1418) közelgő évfordulójához kötődő nemzetközi együttműködésben, előkészítés alatt van egy, a magyarországi Anjou-kor főbb jelenségeit bemutató olasz nyelvű tanulmánykötet. A HM Hadtörténeti Intézet és Múzeummal való együttműködés keretében dolgoznak az új magyar hadtörténet középkori kötetén. A témacsoport két munkatársa előad az *Európa Kulturális Fővárosa* program keretein belül Kassán megrendezendő nemzetközi konferencián.

Az előkészületben lévő kora újkori tematikájú forráskiadványok és tanulmánykötetek jelentős része társadalomtörténeti szempontból is igen fontos egyháztörténeti témákkal foglalkozik: formulás-könyvek kritikai kiadása, egy nemzetközi érdeklődésre számot tartó kolostorper anyagainak publikálása angolul, tanulmánykötet a 17–18. századi balkáni egyháztörténeti kérdésekről. Tovább folyik a magyar uralkodókoronázások históriájának szisztematikus feltárása (*Lendület Szent Korona Projekt*) és Bél Mátyás *Notitiájának* kiadása, valamint a moldvai és havasalföldi román vajdák levelezésének feldolgozása. Átfogó monográfia készül a székelyföldi önkormányzatokról, a kora újkori magyarországi jobbágyok társadalmi helyzetéről, Pécs török kori történetéről, adattárak állítanak össze a magyarországi török imahelyekről. Angol nyelvű monográfia készül az erdélyi örmény közösség történetéről, okmánytár jelenik meg Kazinczy Ferenc tanügyi inspektori működéséről, francia nyelvű feldolgozás tárgyalja néhány 18. század eleji francia politikus magyar szempontból fontos tevékenységét. Folytatódnak az 1568 utáni konstantinápolyi Habsburg-követjelentések kiadási munkálatai és a közelgő Bethlen-évfordulók kapcsán a Bethlen Gábor uralkodására vonatkozó alap kutatások.

Lezárul az MTA BTK egészét átfogó a *Nemzet mint kultúra* című nacionalizmustörténeti kutatási projekt (nagy összegű OTKA pályázat) előkészítése, ehhez kapcsolódó önálló OTKA pályázatot nyújtanak be a modern magyar nemzettudat kialakításában művelődéstörténeti munkásságával döntő szerepet játszott Ipolyi Arnold levelezésének kritikai kiadása tárgyában.

Monográfia készül *Nép, nemzet, zsidó* címmel, továbbá a magyar zsidók kikeresztelkedéséről, a Ferenc József korabeli mindennapi életről, németül publikálják a 2012-ben a 19. századi magyar ipari vállalkozókról megjelent könyvet, valamint a Habsburg Monarchia közös tisztviselőiről szóló monográfiát (OTKA). Megindulnak Széchenyi István levelezése új kritikai kiadásának munkálatai. Konferenciát szerveznek Eötvös Józsefiről és Szalay Lászlóról születésük 200. évfordulója alkalmából, valamint a 19. századi levelek forrásértékéről.

A Horthy-korszakkal kapcsolatos kutatásokból a szakmán túli figyelemre is számíthat a Horthy-kultusz nemzetközi összehasonlítású vizsgálata. A Horthy-korszaktól a jelenig ível a *Hagyományteremtés, történelemhamisítás, politikai propaganda* című, az év során elkészülő monográfia. A magyarországi történetpolitikai vitákat a nemzetközi közvélemény számára segíti értelmezni a jobboldali mozgalmak történetét áttekintő angol nyelvű összefoglaló. Átfogó életrajz készül a korszak meghatározó kultúrpolitikusairól, Hóman Bálintról és Klebelsberg Kunóról. Folytatódik *A magyarok és szerbek a második világháború éveiben a Délvidéken* című OTKA-program, ennek keretében magyar és szerb szerzők közös tanulmánykötetet publikálnak. Lezárják a több éve készülő magyar–szlovák közös történelem tankönyv szerkesztését. Monográfiát publikálnak a magyar csendőrség 1919–1945 közötti vezetőiről. Folytatódik a két világháború közötti erdélyi magyar szellemi élet kutatása, több publikációra lehet számítani Magyarország második világháborús emberveszteségeiről és a kelet- és közép-európai népmozgásokról.

A jelenkor-történeti konferencia-sorozat anyagára építve 2013-tól tanulmánykötet-sorozat jelenik meg. Tovább folytatódik a sorozat, témái: *Háborús társadalom, háborús traumák 1938–1948*; *Kultuszok és rítusok a Kádár-korszakban*. A témacsoport tagjainak részvételével 2013-ban az MTA BTK Történettudományi Intézet három jelenkor-történeti nemzetközi konferenciának és workshopnak ad otthont. Társrendezője lesz a jénai Imre Kertész Kolleg éves konferenciájának, amely *Catastrophe and Utopia: Central and Eastern European Intellectual Horizons 1933 to 1958* címmel Budapesten kerül megrendezésre. A potsdami Zentrum für Zeithistorische Forschung (ZZF) intézettel 2013. június 20–22 között közösen rendezi a *Physical Violence and State Legitimacy in Late Socialism* című kutatási projekt workshopját, 2013 októberében pedig *Memory of Everyday Collaboration in Eastern Europe* címmel az ENRS pályázat által támogatott workshopot, amelyből angol nyelvű tanulmánykötet készül.

Tovább folynak a jelentős tudománytörténeti alap kutatások eredményeit összegző magyar történettudományi kézikönyv munkálatai (OTKA).

Kiemelt intézeti feladat a 2012-ben újra indított angol nyelvű szakmai folyóirat újabb négy számának előállítására és az ehhez kapcsolódó honlap működtetése.

MTA BTK Zenetudományi Intézet

Az intézet zenetörténeti kutatásai során a *Traditio Iohannis Hollandrini* projekt keretében nemzetközi együttműködéssel készül a *Corpus Hollandrinum* traktátusok zenei példáiának indexe. A CAO-ECE adatbázisok kompatibilissé válnak az amerikai *Cantus*-adatbázissal. Megjelentetik az Aquileia-i és Bambergi Sanctoralét, valamint Szent Domokos zsolozsmáját. 2013 decemberében nemzetközi konferenciát rendeznek a pálos rend zenei emlékeiről. Folytatódik Erkel Ferenc *Dózsa György* című operájának kiadásra való előkészítése, mellyel a Zenetudományi Intézet csatlakozik a 2014-es BTK szintű Dózsa-projekthez. Közös OTKA pályázatot adnak be a BTK egyéb intézeteivel a 19. századi nemzeti identitás tudományos és művészeti megalapozásának kutatására. Monográfia jelenik meg az 1940–50-es évek magyar zeneéletéről és zeneszerzéséről. Elkészítik Bartók *Mikrokosmos* című sorozatának forrásfeltárását. Folytatódik a Béla Bartók *Thematic Catalog* írása és szerkesztése a német G. Henle Verlaggal az előző évben tisztázásra került szerkesztési elvek alapján. Áttekintés készül Bartók román népzenei gyűjtésének teljes hangzó anyagáról. Nemzetközi konferenciákon előadást tartanak Liverpoolban és Oberschützenben. Megjelentetik a 2011-es nemzetközi Bartók-konferencia előadásait. Bartók-kéziratokat tanulmányoznak a bázei Sacher Stiftungba. A Lendület-pályázat által támogatott 20–21. századi magyar zenetörténeti kutatások keretében aktívvá válik az archívum gyűjteményi adatbázisa, a Budapesti Hangversenyek Adatbázisa, a Magyar Zenetudományi Bibliográfiájának (1900–1950) adatbázisa és a Magyarországi Operett Adatbázis. Négy, részben nemzetközi konferenciát rendeznek (január 17–18. a BTK archívumait, gyűjteményeit, adatbázisait bemutató *Megőrzés – Kutatás – Megosztás*; február 16. Lajtha László-émléknapi, amelyhez a Lajtha-émlékszoba és egy Lajtha-émlékiállítás megnyitása is társul; március 14. a 70 éves Jeney Zoltán születésnapját köszöntve; július 12–13. Ligeti György 90. születésnapjára emlékezve). A kutatócsoport öt tagja részt vesz Liverpoolban a 20. századi zene kutatásának szentelt nemzetközi konferencián, amelyen az Archívumban folyó kutatásokat mutatják be a nemzetközi nyilvánosság előtt.

Népzenekutató és -archiváló tevékenységük során népzenei gyűjtőutat szerveznek Erdélybe, a Kükküllő mentére, Mezőségbe és Kalotaszegre. Az MTA infrastrukturális pályázatának támogatásával nagykapacitású filmdigitalizáló műhelyt hoznak létre. Az etióp kormányzat megrendelésére digitalizálják Martin György és Sárosi Bálint etióp gyűjtését. Befejeződik a Kodály-Rend internetes online elkészítése külső munkatársak megbízásos részvételével. [A folkloredb.hu](http://folkloredb.hu) weboldalra feltöltik a népzenei archívum tudományos szempontból gyűjtéseit. A BTK Néprajzkutató Intézetével közösen felméri az amerikai magyarok pennsylvaniai archívumát. Két stílusbömböt készítenek elő kiadásra a Típuskatalógus II. kötete számára. Megjelenik az Akadémiai Kiadónál *A magyar új stílus* című négy kötetes kiadvány, valamint az ugrós táncokat bemutató antológia. Részt vesznek a BTK Östörténeti munkacsoportjában és az MTA BTK Irodalomtudományi Intézettel közösen *Arany János dalgyűjteményének* kiadásra való előkészítésében. Szeptember 12–16. megrendezik az ICTM Multipart Music Study Groupjának szimpóziumát. Részt vesznek európai archívumokat tömörítő ONEEA ez évi szakmai tanácskozásán. Jagamas János születésének 100 évfordulójára konferenciát szerveznek a kolozsvári népzenei archívummal.

Muzeológiai programjuk keretében megnyitják a Lajtha László emlékszobát és emlékkiállítást. Hegedűkészítő műhelyt és válogatást mutatnak be a 20. századi magyar mesterek munkáiból. Egyéni látogatók számára a kiállított hangszerek kipróbálásának lehetőségét nyújtják, csoportoknak pedig előadásokat, hangversenyeket, illetve múzeumpedagógiai foglalkozást tartanak.

II. Gazdálkodással kapcsolatos szöveges értékelés

1. Szervezeti változások bemutatása:

Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont az MTA Filozófiai Kutatóintézetnek, az MTA Irodalomtudományi Intézetnek, az MTA Művészettörténeti Kutatóintézetnek, az MTA Néprajzi Kutatóintézetnek, az MTA Régészeti Intézetnek, az MTA Társadalomkutató Központnak és az MTA Zenetudományi Intézetnek az MTA Történettudományi Intézetbe történő beolvadásával jött létre.

A szervezeti változás jelentős mértékben érintette a gazdasági feladatokat ellátó szervezeti egységeket. Az integrálódott intézetek gazdasági szervezetei megszűntek, a Bölcsészettudományi Kutatóközpont gazdasági osztálya központosítva látja el a teljes adminisztrációt. Ennek következtében 2012-ben megtörtént a nyugdíjra jogosultak nyugdíjazása vagy már nyugdíjas közalkalmazottak felmentése. A volt gazdasági vezetők közül kettő nyugdíjba ment, egy fő munkahelyet változtatott, tehát 2012. januárban a gazdasági apparátusban maradt négy korábbi gazdasági vezető. Az MTA BTK megbízott gazdasági vezetője a Régészeti Intézet hajdani gazdasági vezetője lett, eredetileg 2012. december 31-ig szóló megbízással.

A gazdasági osztály működését az integráció előttihez viszonyítva a sokkal szigorúbb kontroll mellett végzett munka jellemzi. Az év közben észlelt problémák korrigálása folyamatosan abba az irányba hatott, hogy feszes elszámolás mellett, a közpénzek költése átláthatóan és a jogszabályoknak maradéktalanul megfelelően, szabályosan történjen. A belső ellenőrzés folyamatos és következetes, célja az előbbieken megfogalmazottakkal egyező.

A gazdasági osztály engedélyezett létszáma az üzemeltetési feladatokat ellátókkal együttesen 35 fő.

A kutatóközpont alaptevékenységének szakágazati besorolása:

722000 Társadalomtudományi, humán kutatás, fejlesztés

A kutatóközpont a filozófia, az irodalomtudomány, a művészettörténet, a néprajztudomány, a régészet, a történettudomány és a zenetudomány területén a szervezeti egységeiben zajló egyéni és csoportos, alap- és alkalmazott kutatásokat projektek formájában is művelő és koordináló, közfeladatokat ellátó önálló jogi személy.

A kutatóközpont autonóm módon vesz részt az MTA közfeladatainak ellátásában, önállóan is vállal közfeladatokat, továbbá egyéb tevékenységet is végezhet.

Az MTA BTK az alapító okiratban kapott felhatalmazás alapján vállalkozási tevékenység folytatására jogosult, de a beszámolási időszakban vállalkozási tevékenységet nem végzett.

2. Gazdálkodási környezet alakulása, pozitív, negatív hatások

A kutatóközpont költségvetési rendszerben az államháztartási jogszabályok, az MTA törvény, az MTA alapszabálya és ügyrendje, az MTA közgyűlése által elfogadott vagyongazdálkodási irányelvek szerint gazdálkodik, a rendelkezésére bocsátott pénzeszközökkel és saját bevételeivel, tevékenységében a költségvetési gazdálkodás elveit és szabályait érvényesíti.

A kutatóközpont szabályszerű működéséhez olyan számviteli nyilvántartásokat szükséges vezetni, amelyek szervezeti egységenként, illetve kutatási projektenként biztosítják a bevételek és kiadások nyilvántartását. A kutatóközpont gazdasági vezetője által 2012 elején kiválasztott könyvelőszoftver (TÚSZ) a naprakész, korrekt nyilvántartásra csak részben volt alkalmas. Ez is indokolja, hogy miért nem volt megfelelő színvonalú év közben a főigazgatóság által jogosan elvárt adat- és információ-szolgáltatás. A kutatóközpont vezetése ezért úgy határozott, hogy a következő évtől az Akadémia által is alkalmazott – illetve korábban az MTA Társadalomkutató Központban már használt – ECO-STAT integrált informatikai rendszer használatára tér át. A programváltás a gazdasági apparátus részéről komoly betanulást igényel, de a pozitív hozzáállás biztosított.

3. Kiadási-bevételi előirányzatok alakulása

Kiemelt előirányzatok alakulása – 2012

adatok ezer forintban

Kiemelt kiadási előirányzatok	Eredeti előirányzat 2012	Módosított előirányzat 2012	Előirányzat-változás	Teljesítés 2012	Telj/Mód.EI %
Személyi juttatások	1 251 782	1 473 243	221 461	1 267 721	86,05
Járadékok	332 582	394 355	61 773	348 010	88,25
Dologi kiadások	337 322	454 843	117 521	384 136	84,45
Támogatásértékű működési kiadások	10 900	6 920	-3 980	6 920	100,00
Intézményi beruházás	21 560	169 159	147 599	107 444	63,52
Felújítás	268 800	30 127	-238 673	30 127	100,00
Előző évi előirányzat maradvány átadása	0	76 832	76 832	76 832	100,00
Kiadások összesen	2 222 946	2 624 997	402 051	2 240 708	85,36

Kiemelt bevételi előirányzatok	Eredeti előirányzat 2012	Módosított előirányzat 2012	Előirányzat-változás	Teljesítés 2012	Telj/Mód.EI %
Irányítószertől kapott támogatás	1 748 188	2 139 288	391 100	2 139 288	100,00
Támogatásértékű bevételek	403 417	39 383	-364 034	41 644	105,74
Intézményi működési bevételek	67 841	67 866	25	58 688	86,48
Műk. célú pénzeszköz-átvétel ÁHT-n kívülről	3 000	19 783	16 783	25 094	126,85
Felhalmozási bevételek	0	0	0	71	Nem értelmezhető
Felhalmozási célú pénzeszköz-átvétel ÁHT-n kívülről	500	0	-500	0	0
Előző évi előirányzat-maradvány igénybevétele	0	304 452	304 452	304 452	100,00
Előző évi előirányzat-maradvány átvétele	0	54 225	54 225	54 225	100,00
Bevételek összesen	2 222 946	2 624 997	402 051	2 623 462	99,94
Költségvetési tartalék				382 754	

a.) előirányzat módosítások okai (ezen belül külön kiemelve a személyi juttatásokat)

Előirányzat-változások hatáskörönkénti bontásban:

1.) Országgyűlési hatáskörben:

Országgyűlési hatáskörben előirányzat-módosítás nem történt.

2.) Kormányzati hatáskörben összesen: 25 645 E Ft

Kormányzati hatáskörben a bérkompenzációra kapott támogatás előirányzat-változása került kimutatásra, amely a személyi juttatási előirányzatot növelte 20193 E Ft-tal, a munkaadót terhelő járulékokat pedig 5 452 E Ft-tal.

3.) Felügyeleti szervek hatáskörben összesen: 232 855 E Ft

Felügyeleti szervek hatáskörben az MTA-tól elnyert pályázati támogatások, az elnyert OTKA pályázatok támogatása, az intézményi beruházási

kiadások támogatása és az intézményüzemeltetési feladatok Akadémián belüli átcsoportosításából eredő felújítási keret átadása kapcsán változott.

4.) Intézményi hatáskörben összesen: 143 551 E Ft

Intézményi hatáskörben a legjelentősebb előirányzat-módosítást az MTA Létesítménygazdálkodási Központ (MTA LGK) részére átadott felhalmozási célú maradványátadás jelentette, 76 832 E Ft értékkel. A többi előirányzat-változás a személyi juttatásokról és a munkaadót terhelő járulékokról a dologi kiadásokra történő átcsoportosítás miatt történt.

b.) tényleges teljesítés és az eredeti előirányzat közötti eltérés részletes indoklása

Az eredeti előirányzatok és teljesítés összehasonlítása – 2012

adatok ezer forintban

Kiemelt kiadási előirányzatok	Eredeti előirányzat 2012	Teljesítés 2012	Telj/Er.EI %
Személyi juttatások	1 251 782	1 267 721	101,27
Járulékok	332 582	348 010	104,64
Dologi kiadások	337 322	384 136	113,88
Támogatásértékű működési kiadások	10 900	6 920	63,49
Intézményi beruházás	21 560	107 444	498,35
Felújítás	268 800	30 127	11,21
Előző évi előirányzat maradvány átadása	0	76 832	0
Kiadások összesen	2 222 946	2 240 708	100,80

Kiemelt bevételi előirányzatok	Eredeti előirányzat 2012	Teljesítés 2012	Telj/Er.EI %
Irányítószervtől kapott támogatás	1 748 188	2 139 288	122,37
Támogatásértékű bevételek	403 417	41 644	10,32
Intézményi működési bevételek	67 841	58 688	86,51
Működési célú pénzeszköz-átvétel ÁHT-n kívülről	3 000	25 094	836,47

Felhalmozási bevételek	0	71	Nem értelmezhető
Felhalmozási célú pénzeszköz-átvétel ÁHT-n kívülről	500	0	0
Előző évi maradvány felhasználás	0	304 452	0
Előző évi előirányzat-maradvány átvétele	0	54 225	0
Bevételek összesen	2 222 946	2 623 462	118,02

A táblázatból látható, hogy a működéssel kapcsolatos kiadások teljesítése megközelítette az eredeti előirányzatot. Jelentős eltérés az intézményi beruházási kiadásoknál pozitív irányban mutatkozik, mivel év közben jelentős beruházási támogatást nyert el az kutatóközpont. A felújítási kiadásoknál jelentkező előirányzat-teljesítési elmaradás szintén intézményi feladatrendszer átszervezésének következménye, azaz a felújítási feladatok átkerültek az MTA LGK-hoz. A bevételi előirányzatok átrendezése is ennek eredménye.

c.) az intézmény által kiemelésre érdemes megjegyzések a bevételi és kiadási tételekkel kapcsolatban

A bevételi előirányzat-változások között ki kell emelni az irányítószervtől kapott működési célú támogatás 523 305 E Ft-os előirányzat növekedését, amelyből a legjelentősebb a kutatóhálózat megújításához kapott 134 352 E Ft-os támogatás, az OTKA támogatása, illetve a Lendület program keretében elnyert támogatás.

Jelentős előirányzat-csökkenést jelentett a felújítási keret átcsoportosítás miatti 268 800 E Ft elvonása, illetve a Lukács Archívum miatti 16 349 E Ft-os előirányzat-csökkenés, valamint a Filozófiai Intézet korábbi évekről megörökölt likviditási kölcsönének visszavonása.

d.) a személyi juttatásokkal kapcsolatos előirányzat-módosítások indoklása

A személyi juttatások eredeti előirányzatát növelő tételként módosította a bérkompenzációra kapott támogatás, a Kjt. szerinti illetményelmaradásra kapott támogatás, a központi létszámleépítéshez kapcsolódó felmentési illetmények, illetve a szabadságmegváltásra biztosított támogatás, valamint az OTKA támogatások személyi juttatási kerete.

A személyi juttatási előirányzatot irányítószervi hatáskörben csökkentette a bérkompenzációra kapott támogatás maradványának visszafizetése, illetve saját hatáskörű módosításként a dologi kiadásokra történt átcsoportosítás.

4. Vagyoni helyzet alakulása

A kutatóközpont közfeladatainak ellátásához szükséges ingatlan és ingóvagyon a 2012. évben rendelkezésre állt. A szervezeti változás kapcsán az egyes intézeteknek a helyváltással is szembe kellett nézniük (pl. a Filozófia Kutatóintézet az Etele útról beköltözött a Várba, a Művészettörténeti Intézet a vári épületegyüttesen belül került új részbe). Ezen túlmenően az ingatlanok kezelői joga is átrendeződött. Az MTA BTK jelenlegi székhelyének (Budavári épületegyüttes) kezelői joga átkerült az MTA LGK-hoz, de a beolvadt Zenetudományi Intézet elhelyezésére szolgáló Táncsics utca 7. szám alatti épület kezelői joga az MTA BTK-é. A szintén integrálódott Irodalomtudományi Intézet a XI. kerület, Ménesi út 11–13. szám alatti épületegyüttesben maradt, amelynek a vagyonkezelői joga az Eötvös Loránd Tudományegyetemé.

Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézet kezelésébe tartozott 2012-ben az Illyés Archívum és Műhely, valamint a Művészettörténeti Intézet gondozásában lévő Pszichiátriai Művészeti Gyűjtemény, amelyek az MTA Teréz körút 13. szám alatti épületében voltak elhelyezve.

A vagyonmérleg összetétele

adatok ezer forintban

Eszközök	Teljesítés 2012	Megoszlás	Források	Teljesítés 2012	Megoszlás
Befektetett eszközök	1 087 738	64,81	Tartós tőke	1 037 601	61,82
Készletek	196 892	11,73	Tőkeváltozás	-492 987	-29,37
Követelések	10 069	0,60	Költségvetési tartalék	382 754	22,80
Pénzeszközök	382 911	22,81	Rövid lejáratú kötelezettségek	751 120	44,75
Aktív pénzügyi elszámolások	878	0,05			
Eszközök mindösszesen	1 678 488	100,00	Források összesen	1 678 488	100,00

Az eszközökön belül a befektetett eszközök közel 65%-ot képviselnek és arányaiban hasonló mértékű a saját tőke nagyságával, ami egyensúlyi helyzetre utal. A készletek aránya az eszközökön belül 11,73 %, melynek jelentős része a kutatóközpont kiadványaiból tevődik össze. A pénzeszközök aránya közel azonos a költségvetési tartalékkal. A forrás oldalon a rövid lejáratú kötelezettségeken belül az áruszállításból és szolgáltatásból eredő kötelezettség 15 575 E Ft, a jelentősebb összegű kötelezettség a támogatási programok előfinanszírozása miatt keletkezett utólagos elszámolási kötelezettségből áll.

Befektetett eszközökkel való gazdálkodás

a.) beruházás

Immateriális javakra fordított beszerzés összege: 10 560 E Ft + áfa volt,
Gépek, berendezések, felszerelések beszerzés: 76 069 E Ft + áfa volt.

A beruházásokból kiemelkedő az MTA BTK Régészeti Intézet DNS laboratóriuma részére beszerzett 32 millió Ft értékű gép, illetve az informatikai infrastruktúra fejlesztése és a kapcsolódó operációs rendszerek, vírusirtók és egyéb szoftverek beszerzése.

b.) felújítás

A felújításra fordított 30 127 E Ft a 2011-ben megkezdett és 2012-re áthúzódott – az MTA Társadalomkutató Központ által indított – tetőfelújítás volt.

c.) egyéb befektetések alakulása

Az MTA BTK-nak a 10. pontban bemutatásra kerülő Archeosztráda Kft.-ben 2 200 E Ft értékű részesedése áll fenn.

A befektetett eszközök avultsági foka

Az immateriális javak nettó/bruttóérték aránya 22,72%, azaz az avultsági fok meghaladja a 77%-ot. Az ingatlanok esetében avultsági fokot nem értelmezhetünk, mivel műemlék-jellegűek a kutatóközpont által kezelt épületek és ezért nem amortizálhatók. A gépek, berendezések avultsági foka 80%, a gépjárműveké megközelíti a 70%-ot. Összességében megállapítható, hogy a 2012-ben végrehajtott beruházások ellenére az eszközpark avultsági foka magas.

5. Előirányzat-maradvány alakulása

A 2011. december 31-én az MTA Történettudományi Intézetbe beolvadt 8 intézet 2011. évi maradványa 304 452 E Ft volt, amelyből pályázati maradvány 206 082 E Ft, az intézetek tényleges (pályázatok nélküli) maradványa 98 370 E Ft volt. A beolvadt intézetek közül a Régészeti Intézet maradványa 2 795 E Ft volt, ám az intézetben kezelt pályázatok következő évre áthúzódó kötelezettségvállalása 44 884 E Ft volt, azaz a Régészeti Intézet -42 089 E Ft-tal olvadt be a Történettudományi Intézetbe. A Régészeti Intézet szanálása az év legnagyobb kihívásainak egyike volt, és nyilvánvalóan csak több évre elhúzóan sikerülhet. Hasonlóan a Régészeti Intézethez, az Irodalomtudományi Intézet is mínusszal, szám szerint -8 656 E Ft hiánnyal lett az új kutatóközpont része. Átmenetileg a többi hat beolvadt intézet kötelezettségvállalással terhelt pozitív maradványa fedezte az említett két intézet negatív maradványát.

2012. évi előirányzat-maradvány keletkezése:

adatok ezer forintban

Kiadási előirányzat	2 624 997
Alaptevékenység működési kiadásai	2 026 305
Alaptevékenység felhalmozási kiadásai	214 403
Kiadási előirányzat teljesítése	2 240 708
Kiadási megtakarítás	384 289
Bevételi előirányzat	2 624 997
Alaptevékenység működési bevételei	2 623 462
Bevételi előirányzat teljesítése	2 623 462
Bevételi lemaradás	-1 535
Kötelezettségvállalással terhelt előirányzat-maradvány	382 754
Kötelezettségvállalással terhelt működési célú előirányzat-maradvány	321 038
Kötelezettségvállalással terhelt felhalmozási célú előirányzat-maradvány	61 716

Az MTA BTK 2012. évben csak alaptevékenységet látott el, így a maradvány között nem szerepel kiegészítő, illetve kisegítő tevékenységből származó maradvány.

Az MTA BTK 2012. évi maradványának alakulását előirányzatonként az alábbi táblázat mutatja:

adatok ezer forintban

2012. évi kiadások előirányzatonként	2012. évi eredeti előirányzat	2012. évi módosított előirányzat	2012. évi teljesítés	2012. évi maradvány
Személyi jellegű kiadás	1 251 782	1 473 243	1 267 721	205 522
Járulékok	332 582	394 355	348 010	46 345
Dologi kiadások	337 322	454 843	385 671	69 172
Beruházási kiadások	21 560	169 159	107 444	61 715

Felújítási kiadások	268 800	30 127	30 127	0
Előző évi működési célú kiadások	10 900	26 438	26 438	0
Előző évi felhalmozási kiadások	0	76 832	76 832	0
ÖSSZESEN	2 222 946	2 624 997	2 242 243	382 754

A maradványok jogcím és feladat szerinti megbontását és annak felhasználásának ütemezését a Költségvetési és Pénzügyi Főosztály részére megküldött ún. „Fekete táblák” 1. számú melléklete tartalmazza részletesen. A 2012. évi teljes maradvány összegéből a 2012. évben elnyert pályázatok maradványa – melyeknek futamideje 2013-ban is tart – 377 834 E Ft, a kötelezettségvállalással terhelt központi maradvány 4 920 E Ft.

6. Vállalkozási tevékenység alakulása

Az MTA BTK vállalkozási tevékenységet 2012-ben nem folytatott.

7. Létszámváltozás okai

A szervezeti változás kapcsán 2012-ben jelentős létszámmozgás volt.

Az intézet csoportos létszámleépítést nem hajtott végre, a távozó munkatársak jelentős része nyugállományba vonult, egy része közös megegyezéssel távozott, illetve lejárt a határozott idejű munkaszerződésük. A kutatóközpont korengedményes, illetve korengedményes nyugdíjazás címen nem fizetett egyetlen dolgozó után sem hozzájárulást. A megüresedett álláshelyekre folyamatosan pályázatot írtunk ki. A Filozófiai Intézet 2011-ben elbocsátott hat főt, akik bepereltek vagy beperelni szándékoztak az intézetet. A peres eljárás során sikerült olyan egyezséget kötni, melynek köszönhetően jelentősen csökkent a kártérítési kötelezettség mértéke.

8. Átlagkeresetek alakulása

A kutatói átlagkereset	2012. január hónapban	246 980 Ft/fő
	2012. november hónapban	296 140 Ft/fő

A kutatói átlagkeresetek a kötelező előresorolás és a Kjt. szerinti rendezés következtében 19,9%-kal növekedtek.

A nem kutatók átlagkeresete	2012. január hónapban	171 820 Ft/fő
	2012. november hónapban	179 140 Ft/fő

A nem kutatói besorolású állományban csak a kötelező előrelépés jelentett változást, ami 4,26%-os növekedést eredményezett.

9. Egyéb, az előzőekben nem ismertetett témakörök, melyeket az intézmény fontosnak ítél

A létszám és bérgazdálkodás kapcsán itt is meg kell említeni, hogy az intézmény-összevonáskor derült fény arra, hogy egyes intézményekben a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvénnyel ellentétben a közalkalmazotti bértábla minimumát sem kapták meg a munkatársak. Illetménykorrekcióra szintén a kutatóhálózat megújítása céljából kiírt pályázat keretében elnyert 68 600 000 Ft-ból nyílt lehetőség.

2012-ben sem adóhatósági, sem felügyeleti ellenőrzés nem volt, viszont az Állami Számvevőszék 2012 novemberében jelezte, hogy 2013-ban vizsgálatot tart, amihez az integrálódó intézetek bizonyos dokumentációit bekérte. Ennek maradéktalanul eleget tettünk.

10. A kiegészítő melléklet szöveges kiegészítése:

- Az MTA BTK a szervezeti átalakítást követően elkészítette a Számviteli politikáját, amelyben az új Áht. és Ávr. előírásait figyelembe vette. A változtatásnak nem volt olyan számszerűsíthető hatása, amelyet a kiegészítő melléklet szöveges részében be kellene mutatni.
- Az MTA BTK mint költségvetési intézmény könyvvizsgálatra nem kötelezett, illetve saját döntés alapján se végeztetett. Egyéb bizonyosságot nyújtó szolgáltatást, illetve adótanácsadói szolgáltatást sem vett igénybe, ilyen jogcímen kifizetés nem történt.
- A költségvetési beszámolót Fodor Istvánné gazdasági vezető mérlegképes könyvelő, a Magyar Könyvvizsgálói Kamara 001951 szám alatt regisztrált könyvvizsgálója írja alá.
- Az MTA BTK vállalkozási tevékenységet nem végzett a beszámolási időszakban, ezért az eszközök értékcsökkenését nem kellett megosztani az alap- és a vállalkozási tevékenység között.
- Az MTA BTK nem élt a piaci értéken történő értékelés lehetőségével.
- Az MTA BTK kötelezettségállománya a tárgyidőszak végén 751 120 E Ft. Ebből egyéb rövidlejáratú kötelezettség (szolgáltatás-vásárlással kapcsolatos szállító) 15 575 E Ft, a különbözetheként mutatózó 735 545 E Ft a támogatási programok előlege miatt keletkezett utólagos elszámolási kötelezettség.
- A 2012-ben az előző évek beszámolójára vonatkozó ellenőrzés nem történt, így nem keletkezhetett olyan jelentős összegű hiba sem, amely a maradvány-elszámolást befolyásolná.
- Az MTA BTK nem bonyolított olyan Európai Unió támogatási programot (PHARE, SAPARD, INTERREG, EQUAL, EMVA, EMGA, EHA), amelyekről az Áhsz. 40. § (7) bekezdése szerinti értékelést kellene készíteni.
- Az MTA BTK 2012-ben közalapítványt, alapítványt, illetve társadalmi szervezetet nem támogatott, illetve térítésmentesen eszközt nem juttatott.
- Az MTA BTK a beintegrálódott Régészeti Intézet jogutódjaként részesedésre tett szert a 2003-ban alapított ARCHEOSZTRÁDA Korlátolt

Felelősségű Társaságban. A 2012. november 19-ei taggyűlésen a tagok a tartós veszteséggel működő Kft. végelszámolásáról döntöttek, ami a 2013. év feladata lesz.

A társaság székhelye: 1014 Budapest, Úri utca 49.
Adószáma: 12999189-2-41
Céjegyzékszám: 01-09-713937
A társaság törzstőkéje 3 000 000 Ft.
Az MTA BTK részesedése: 2 200 000 Ft. (többségi részesedés 73.33%).

- A környezetvédelmet közvetlenül szolgáló tárgyi eszközzel az MTA BTK nem rendelkezik.
- Az MTA BTK tevékenységi körében veszélyes hulladék, illetve környezetre káros anyagok nem keletkeznek, ilyenek beszerzése nem történt.
- Az MTA BTK 2012. évi tevékenysége során nem keletkeztek olyan mérlegen kívüli tételek, amelyek a mérlegben szereplő adatokat módosítanák, illetve pénzügyi kihatással lennének, vagy az intézet megítélését befolyásolná.

Budapest, 2013. február 28.

Fodor Pál
főigazgató

Fodor Istvánné
gazdasági vezető

